

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Pars VI. Et ultima traduntur præcepta & leges Memoriae Artificialis, de gestu item & vocis moderatione de quibus Cyprianus Soarius lib. 3. à c. 52.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

PARS SEXTA.

De Memoria artificiali.

DUm brevitati Cyprianus Soarius consilii, minus ea, quæ ultimas eloquentiæ partes spectant, Memoriam & pronuntiationis præcepta enucleavit. Cum verò memoria, quæ artificialis est, utpote ignota, passim neglectui habeatur, placuit illi explanandæ diutius immorari.

§. 1. *Emolumenta artificialis memoriae exponuntur.*

Est autem *Memoria* comprehensiva mentis virtus, quæ ea retinemus, quæ sensu, vel mente percipimus: aliis, mentis promptuarium, penus, ærarium, Jazophilacium, thesaurus scientiarum fidelis custos; ejus enim facultate, audita, lecta, vel cognita facile apprehendimus, & firmiter retinemus. Si virtus hæc animis nostris insita, & collata est naturæ beneficio, *Naturalis* dicitur: si artis præceptis acquiritur, *artificialis*. Prior Rhetoricæ pars non est, sed posterior, quæ tamen ipsa præsupponit naturalem, quæ quo fuerit vegetior, eò plus emolumenti conferet ad eam quæ arte docetur. Ars enim hic, sicut in aliis, perficit naturam, teste Aristotele, & ea quæ rudia sunt, ac velut informia, excolit, & expolit. Et est ars certior dux, quàm natura; illius enim beneficio, ita res dicendæ, aut memorandæ animo imprimuntur, ut eas in mente, sicuti literas chartæ impressas oculis corporis quodammodo intueamur. Quemadmodum enim (verba sunt Authoris ad Herennium

reñium l. 3.) qui literas sciunt, possunt id, quod dictum est, scribere, & ea quæ scripserunt, recitare: ita qui *μνημονικά* didicerunt, possunt hanc arte, quod audiverunt in suis locis collocare, & ex eis memoriter pronunciare, sic ille. Confirmat id ipsum sua experientia P. Sebastianus Izquierdo in Phare scientiarum tom. 2. disput. 32. ubi de artis hujus præstantia, & legibus agit. Ex quo conficitur, ut, cum naturalis memoria nos sæpè fallat, sive quia labilis, sive quia metu aliove subito affectu perturbata, hæc nunquam ab errare sinat, quòd enim dicendum est, sic ob oculos mentis fixum habet, velut oculus corporeus characteres in libro sibi proposito. Et quemadmodum oculus corporis, quas quis in folio libri legi sibi vult lineas, sive supremas sive infimas, sive medias exhibet, ita qui ex præscripto artis hujus, quæ plurima memoriz mandavit, potest ea promerere, quo quis vult ordine, sive recto, sive retrogrado, sive intercalari. Neq; tantum (de exercitatis loquor) disciplinæ hujus alumni laborem habent, quantum alii, qui naturali contenti sunt: artis enim hujus subsidio una hora discet aliquis, quod alius licet optimæ memoriæ, vix quatuor, ut appromittit Lambertus Schenckelius. Neq; ea solum quæ coherencia sunt per modum historiz, ubi unum ducit in cognitionem alterius, sed etiam disparata v. g. nomina varia in Genealogia Christi, in serie Pontificum, Cæsarum, Sanctorum &c. quæ nullo serè labore, quo quis voluerit ordine sive recto, sive

sto, sive

sive retrogrado, sive intercalari efferre poterit. Accedit quòd majori hæreant firmitate impressa, quàm quæ naturali didicimus, horum enim citò obliuissimum, eorum autem per annos plures recordamur; perinde enim quasi literæ in cera sic imagines in locis designatis manent impressæ. Exemplis hæc compluribus comprobat Lamb. Schenckelius lib. 1. c. 2. quorum aliqua videri possunt apud Ciceronem lib. 2. de Oratore. Quintilian. lib. 11. c. 2. & Senecam in prologo declamation. ubi inter alia, duo, inquit Seneca, millia nominum, quo ordine erant dicta, referebam, & ab iis, qui ad audiendum Præceptorem nostram convenerant, singulos versus à singulis datos, cum plures, quàm ducenti efficerentur, ab ultimo incipiens, ad primum recitabam. Nec ad complectenda tantum, quæ vellem, velox erat mihi memoria, sed etiam ad continenda quæ acceperat, &c. S. Augustinus de anima & ejus origine ad Vincent. Victorem l. 4. cap. 8. de quodam Simplicio scribit, quòd cum interrogatus esset à nobis, quos versus Virgilius in omnibus libris suis supra ultimos dixerit, continuo celeriter, memoriterque responderit. Quæsiuimus etiam, Superiores ut diceret: dixit; & credidimus eum posse retrorsum recitare Virgilium. De quocunque loco volumus, petiuimus, ut faceret, fecit. Vide eundem lib. 10. Confess. à c. 8. & Francisc. Petrarcham apud Beyerling in Thea

pro Vitæ hum. Antonius Ravennas multa
millia rerum, stans percipiebat animo, & eo
quo accepta erant ordine, reddebat, Petrus
Ravennas absque chartarum refugio, scien-
tiarum omnium Bibliotheca fuit; ex arte
nim mandatis memoriæ iis, quæ in sacris lite-
ris, Jure Canonico, Civili &c. scitu digna
sunt, patriam reliquit, illo Biantis glorians:
Omnia mea mecum porto. M. Anton. Mu-
ratus variat. Lectio. ad Hypolitum Cardin.
Eftens. refert de Corsico Juvene, qui se pa-
retum aiebat ad triginta sex nominum millia
resumenda. Tentavit id ipse Muretus. Cæ-
pi ego, scribit ille, dictare nomina Latina,
Græca, barbara, significantia, nihil signifi-
cantia, tam varia, tam nihil inter se cohæren-
tia, ut & ego dictando, & puer cui mandatum
erat accipere, scribendo, & cæteri, qui ad-
erant, audiendo, atque expectando fessi, jam
miris modis effemus omnes: ipse unus ex
omni numero alacer ac recens, assiduè plura
poscebat. Et post pauca interjecta exorsus
loqui, inquit, eodem ordine, nusquam hæsi-
tans, nusquam prope insistens, nobis stupen-
tibus redidit. Deinde ab ultimo incipiens
finitum versus pervenit ad primum; rursus
ita, ut primum, tertium, quintum ac sic dein-
ceps omnia diceret, quo denique quisque
voluerat ordine, sine ullo errore omnia refe-
rebat. Docuit is idem adolescentem sene-
tum memoriæ parum firmæ, ut intrâ sex
aut septem dies quingenta nomina sine diffi-
cul-

cultate, quocumque liberet ordine repeteres. Ex his atque aliis exemplis quæ consulto prætereo, emolumenta sequuntur quàm plurima. Nam 1. potest quis adultus trium mensium spatio commode linguas addiscere, Latinam, Græcam, Italicam &c. exemplo Themistoclis, qui brevi temporis intervallo Persicū idioma addidit, quo Regem sine internuncio salutaret. Item Mitridatis, qui duabus & viginti gentibus, quibus imperabat, sine interprete jura dixit, earundem linguarum peritus. 2. Potest qui Imperatorum, Ducum, Gubernatorum &c. subjectorum sibi nosse nomina, vires, opes, tributa, debita &c. Cyrus cum præesset triginta millibus militum, singulos nominatim alloqui poterat, quod & de Adriano imperatore. C. Scipione Asiatico, aliisque traditur. Cyneas Theffalus missus à Pyrrho ad Romanos Legatus, postero die, & Senatum & omnem Senatui circumfusam plebem nominibus suis compellavit, ut Author est Plutarchus in Pyrrho. Cicero lib. 1. Tuscul. quæst.

3. Potest Theologus legumque divinarum & humanarum studiosus, Confessarius, Concionator &c. scripturæ sacre textus, Patrum asserta, Pontificum Decreta, excommunicationes, irregularitates, Doctorum placita &c. callere perspicuè, ac si opus sit, ex tempore docere sine scripto. Ita Lysander, & Archippas memoriter artis præcepta professi sunt

sunt Thelis, Esdras, teste Eusebio deperditos
Moyſis libros de memoriæ theſauro reſti-
tuit.

4. Legati, nuntii, Conſiliarii, Negotiorum
apud Principes, cauſarumquæ actores. Notarii
publici, poſſunt excipere quàm plurima, ea-
que diuerſa reſponſa, ſinè rerum aut verbo-
rum confuſionè. Poſſunt item ſua proponere
ſinè turbationis, aut erroris metu, licet ab ali-
quo interpellentur. Sic Advocatus, ſi centum,
aut plures cauſas habeat, poteſt omnes cum
circumſtantiis ſecundum hujus artis præſcri-
ptum in memoriã reponere, ut ſingulis ſinè
ordine accedentibus Clientibus ſic reſpon-
deat, quaſi ſcripta, cujuſque ante oculos ha-
bens, legeret. Si verò cauſæ agendæ ſint de
memoria, ut nonnullis fit in locis, non ſolum
ſua meminiffe, ſed &, quæ ab adverſariorum
parte dicuntur, ut ad ſingula reſpondeat, po-
teſt retinere. Ita & Jurisperitus legum ſua-
rum vaſtitate complecti poteſt, ut eas in
memoria expeditas habeat cum earum locis
& principiis, quo pacto ſubſerviit Franc. Ty-
gri Piſanus Bartholo in legibus, quas in
promptu non habebat, cum commentaretur
inveniendis, teſte Baldo in ejus vita.

5. Poteſt militiæ Dux omnia bella, bello-
rum cauſas, principia, finem, ſtratagemata,
conſilia, actiones, ſucceſſus, &c. perſpecta ha-
bere, quæcunque audivit, vel legit unquam
exemplo Fabii, Maximi Luculli, &c.

6. Poteſt quis æmulari Julium Cæſarem,

M m

qui

qui epistolas de rebus maximis quaternas, pariter dictabat aliis, ipse manu sua quintam exarabat; ac si calamus deponeret, septenis non impar erat. Denique ne longior sim, potest quis Bibliothecam integram perlegere, ac verbotenus, quorum voluerit recordari, ac de memoria in aures, vel chartam effundere: ita enim lectione Patrum Catenam auream Doctorem Angelicum concinnasse ferunt.

Verum, quisquis hæc atque alia assequi cupit, laboris in principio, tædiique sit patiens, memor nihil eximium in trivio obvenire, sed in arduo positum esse, quo adepti, dulce est meminisse laborum. Duarum hebdomodarum spatium ad *cognoscendam* praxim sufficere asserit, qui eam professus est palam Lambertus Schenkelius: indè usum exercitationemque assiduum requirit sex mensium spatium, & tum facile, (verba ejus sunt) tam celeriter, tam copiosè tibi occurrent memorandorum figuræ, quàm facile dum aliquid scribis literarum alphabeticarum tibi suppæunt notæ.

§. 2. *Fundamenta artis hujus.*

Simonides, ut loquitur Cicero l. 2. de Oratore, invenisse fertur ordinem esse maximè, qui memoriæ lumen afferret. Itaque iis, qui hanc partem ingenii exercent, locos esse capiendos, & ea quæ memoriâ tenere velint, effingenda animo, atque in his locis collocanda: Sic fore, ut ordinem rerum, locorum ordo servaret, res autem ipsas rerum effigies

nota

notaret: Sic Tullius. Quare fundamenta hujus artis sunt *loci imagines*, *ordo locorum* & *imaginum*, denique *praxis*, sive ipsum exercitium. *Loci* sunt imaginum receptacula, ac velut scrinia, in quibus imagines conservandæ reponuntur. *Imagines* (quas aliqui per contemptum idola mentis, alii phantasmata vocitant) sunt simulacra, similitudines, signa & notæ rei illius quam volumus meminisse. *Ordo* qui ad utrumque requiritur, est series certa, quâ loci, & in locis imagines collocantur. *Praxis*, in qua hic plurimum situm est, est assidua locorum, & in locis positarum imaginum perlustratio, quæ non fit oculis corporeis, sed mente, quando repetita, iterataque cogitatione, & super locos, & super imagines in iis collocatas nos reflectimus. Ita nimirum etiam hæc ars memorandi imitatur naturam: nam quemadmodum naturali memoriæ facilè fores quàm plurimæ offerunt, si ordine suo sint digestæ, & oculis corporeis perlustratæ, ut si Mercator merces, Pharmacopœus vasa, Pyxides lagenas &c. opifex instrumenta, Typographus characteres, Bibliophilus libros suâ serie, suas in classes, & loculamenta disposita habeat, eaque oculis, atq; usu sæpius percurrat facilè reidum necessaria est, reminiscitur, & quo loco sita sit meminit, ut etiam in tenebris arripere valeat. Sic artificialis, & loca, & res in locis suo ordine disponit, ac frequenti revolutione familiares, ac perfectas sibi reddit, ut, dum

usus fert, in pro, aptu habeat. Experimur id-
 ipsum in aliis, quæ memoriâ naturali tenemus,
 dum enim redimus in locum, aut illius remi-
 niscimur duntaxat, mox reviviscit, imago per-
 sonarum, cum quibus illic olim fuimus, spe-
 cies item temporis dictorum, actorû &c. Nec
 alia ratio est, cui quæ ipsi scripsimus, iisdem in
 chartis, quibus scripsimus, facilius memoriæ
 mandemus, quàm quòd loci quandam im-
 pressionem, atque in iis, characterum, habeat
 memoria. Undè fit manifestum naturæ pror-
 sus conformem esse, hanc artem memorandi,
 atque ad naturalem perficiendam, aut ad ju-
 vandam (si debilis est) esse accommodatissi-
 mam. Habet tamen hoc præ illa, ut quòd no-
 biliar est, & compendiosior, eò sit difficilior:
 illa enim adjuvatur à sensibus [hinc & canis
 domûs meminit, in qua fuste acceptus est]
 qui quo vivaciùs res abjectas referunt, ut ri-
 sus, & auditus, eò easdem faciliùs menti im-
 primunt. At hæc à sensibus abstracta est, &
 imaginatione rerum sensibilium à potiori
 (nam etiam locos sicut & imagines reales &
 veras assumere potest, ut postea visuri sumus)
 se adjuvat; in modum enim rerum sensu per-
 ceptibilium sibi loca & imagines in locis ef-
 fingit, atque exprimit. Unde quemadmodum
 intelligentem necessè est phantasmata specu-
 lari juxta Philosophum l. 3. de anima, ita &
 memorantem. Quod quidem etiam naturali
 memoriæ usu venit, dum res spirituales, aut
 visui non subjectas v. g. Deum, Angelum, sub

stantiam, & res absentes concipit: quã ex causa proximè ad sensuum objecta accedit utraq; cum ad eorum similitudinem res suas efformet, & repræsentet. Confirmare placet hæc omnia Angelico D. Thomæ discursu, 2. 2. q. 49. a. 1. ad 2. ubi ait: Sicuti prudentia aptitudinem quidem habet ex natura, sed ejus complementum est exercitio, vel gratiã, ita, ut Tullius dicit in sua Rhetorica: memoria non solùm à natura proficiscitur, sed etiam habet plurimùm artis & industriæ. Et sunt quatuor per quæ homo benè proficit in memorando: quorum primum est, ut eorum, quæ vult memorari, quasdam similitudines assumat convenientes, nec tamen omninò assuetas; quia ea, quæ sunt inconsueta, magis memoramur, & sic in eis animus magis ac vehementiùs detinetur. Ex quo fit, ut eorum quæ in pueritia vidimus, magis memoremur. Ideo autem necessaria est hujusmodi similitudinum, aut imaginum inventio, quia intentiones simplices, & spirituales faciliùs ex animo elabuntur, nisi quibusdam similitudinibus corporalibus alligentur: quia humana cognitio potentior est circà sensibilia. Secundum, ut homo ea, quæ memori-ter vult tenere, suã consideratione ordinatè disponat, ut ex uno memorato facilè ad aliud procedatur. Undè Philosophus de memoria: à locis videmur reminisci aliquando. Causa autem est, quia velociter ab alio in aliud veniunt. Tertium, ut homo solitudinem

(ne scilicet unum in locum imagines rerum confundantur) apponat, & affectum adhibeat ad ea quæ vult memorari, quia quantò aliquid magis fuerit impressum animo, tantò minùs elabitur. Unde Tullius dicit in sua Rhetorica, quòd solitudo conservat integras simulachrorum figuras. Quartum quòd ea frequenter meditemur, quæ volumus memorari. Unde Philosophus de memoria, quod meditationes (assiduæ mentis exercitationes) memoriam salvant, quia ut in eodem libro dicitur: consuetudo est, quasi natura: unde multoties, quæ intelligimus, citò reminiscimur, quasi naturali quodam ordine, ab uno ad aliud procedentes. Hactenus D. Thomas, ad cuius doctrinam, quoad qualitatem locorum, imaginum & ordinis procedemus in sequentibus.

§. 3. De Constructione locorum & eorum conditionibus

Copia mercium præsertim grandium amplam exigit officinam, & in ea receptacula non pauca; sic & rerum memorandarum, quia sunt quàmplurimæ. Oportet, inquit Author ad Heren. l. 3. multos comparare locos, ut in multis locis multas imagines collocemus. Eligendus itaque locus amplissimus, qui rerum varietate distinctus, varias quoque imaginibus reponendis præbeat sedes. Metrodorus teste Plinio l. 7. c. 34. & Ciceron. l. 1. Tuscul. quæst. locos in duodecim signis Zodaici per quos sol meat, invenit, colque
trice

trigenos & sexagenos. Alij cum Izquierdo totam sphaeram caelestem accipiunt, & in suos quadrantes, & articulos secant. Alij globum terraqueum seu sphaeram terrestrem, quamprimum in partes quatuor majores divisam, ut in Asiam, Africam, Europam, Americam, tum in minores, quae cuique parti majori insunt, ut in Europa, Hispania, Gallia, Italia, Germania &c. Tum in his iterum regna, ducatus, principatus, urbes, castella, montes, silvas, lacus, flumina. Potest etiam unum (quod etiam magis probatur) solum regnum Geographicam tabulam expressum sumi, cum locorum pluralitatem diversitatemque habeat. Et placet haec designatio, eo quod praeter memoriae subsidium, afferat cognitionem terrarum homine erudito dignam, simulque facilitatem, dum, quod oculis combibitur, facilius, & firmiter in imaginationem transeat. Alij urbium aliquam accipiunt, platearum & aedium, & in ijs mercatorum, artificum, opificum diversitate distinctam, quam, quia perspectam habent, aut facile habere possunt, difficultatem in concipiendis locis imminuunt. Sunt quibus castra placent ordine & forma colorum diversa suis cum propugaculis, mœnibus, turribus & vallibus. Julius Camillus Amphiteatrum sibi elegit, variis Deorum Dearumque & hominum imaginibus, columnis, & subselliis insignitum, quod & calamo vel colore delineatum oculis objicere poterat ad majorem phantasiae impressionem.

Alii contenti sunt arce aliquâ vel palatio, cubiculorum, aliarumque rerum multiplicitate instructo. Alii Collegio, monasterio, in quibus quia similitudo est cubiculorum, ea notis Alphabeti vel Arithmeticæ, vel affixis ad postam diversis imaginibus, vel personarum inhabitantium diversitate à sese disjungunt. Alii Basilicam, seu templum malunt, in quo multæ portæ, sacella, altaria, columnæ imagines, baptisterium, sellæ, epitaphia, chori, organum &c. In sacellis inveniunt totidem locos, quot sunt anguli, quibus altaria, mediumque & illa quæ angulis interjecta sunt, adji-
ciuntur. In altaribus rursus cancellos gradus, altaris stratum, frontem & cornua, tum planum & in eo candelabra, statuas, imagines, columnas, calices, libros &c. Similiter & in cubiculis locorum multipliciter faciunt, portæ pars extrema & intima, fornax, lectus, oratorium, Bibliotheca, vel aliarum rerum armaria, mensa, cistæ, vestes, baculi, gladii imagines fenestræ, lavatorium, sedilia &c. Hæc omnia pro imaginum receptaculis serviunt, quia varietate suâ locos distinguunt atque oculis subiecta imaginationem adjuvant. Ex iis tamen non est necessè assumi omnia, sed quæ notabiliora sunt; tum quia iis præsentis negotio opus non est, tum nè multitudine memoriam confundant, præsertim si minutiora sint, & leviora. Hinc ad loci conditionem requirunt
I ut illustris & explicatus sit, obscurus enim & involutus, uti oculum, ita mentem confun-

dit.

dit. Vetant tamen nimis lucidum esse, quod huiusmodi, sicut oculorum species disgregat ita & mentis. II. Ut inter locum & locum sit discrimen & differentia: si quis enim similia sumperit, turbabitur similitudine, ut ignoret, quid quoque in loco collocarit, inquit Cicero: Ex hac causa exigunt aliqui distantiam. 5. vel sex pedum inter locum & locum: sed cum posita imago in exteriori ostii parte, alteraque in interiori, & in apotheca alia, aliaque inscriptio pyxidem vel scrinium simile ab altero simili, sibi que vicino abundè distinguat, non necessaria usque ad eò videtur loci distantia, modò aliud intercedat distinctivum. v. g. alius situs, facies color, imago, vel aliud signum pro arbitrio appositum, ut sunt numeri arithmetici, literæ alphabethi majusculæ, hoc in tractu Latini, alibi Græci, Hebraici, &c. quæ etiam hic rubro, alibi alio colore effingi possunt. Affigi item possunt imagines Pontificum, Cæsarium, Sanctorum, aut virorum illustrium, insignia provinciarum, urbium, familiarum, variæ quoque animalium effigies, signa planetarum instrumenta artificum, vel opificum, quibus domus dignoscuntur eorum, ut ex cærea sutor, ex aquila vel leone, tale & diversorium. III. Requirit, ut loci quantum fieri potest reales, & veri potius sint quam imaginationi imaginarii, nè imaginationem opus sit addere, quod laboriosum est incipientibus. Cæterum ut pictori in pusilla tabella expingere facile est quàm diversissima objecta; sic

& perfectis, imaginationi enim obediunt omnia. Concipiunt autem spatia imaginaria in modum verorum & realium v. g. civitatis vel castris eo ferè pacto, quo architectus ideam & lineamenta palatii alicujus exstruendi; adduntque hinc inde parerga, quæ ipsis ad usum deserviunt v. g. imaginantur cubicula, quot lateribus parietum, tot fenestris distincta, vel quemlibet parietum tapete duplici vestitum concipiunt, & in unoquoque tapete juxta quatuor angulos illius, quatuor imaginum sedes, medium quinto loco reservantes, ut sic multipliciter locorum nanciscantur. Quæ multipliciter quandoque cogit, ut etiam realibus imaginarios immiscere sit necesse, etiam tunc, quando loci à loco ob vicinitatem, aut similitudinem faciendum est discrimen, unde effingunt ibi esse statuas v. g. Pontificum, Cæsarium, Heroum, aut Sanctorum, & his ipsis tabulam instar mensæ à terra ad umbiculum vel è latere, ac in tabularum qualibet 4. aut 5. locos capiunt. Ad multipliciter quoque, locorum facit ut in unoquoque angulo fingatur ostium additâ personâ distinctivâ, ut per illa in alia quatuor tendatur cubicula. Etsi supra verticis quatuor alia constituantur, evadent octo, quod ad multa longè est utilissimum. IV. Unicuique arti vel scientiæ suam attribui domum volunt. v. g. Grammaticæ suam, Rhetoricæ suam, Historiæ sacræ suam, profanæ suam, Theologiæ suam, Jurisprudentiæ suam &c. suam
item

item verbis, suam sententiis, suam exemplis, ut dum in conviviis, congressu, cætibus de hac vel illa re differendum est, v. g. de vitiis, virtutibus, militia, &c. mox adire mente domus possit, ac depromi, quæ rei præsentis deservunt; non secus atque alio domus subitur, dum carnes, alia dum vinum, alia dum libri in usum comparandi sunt. Hinc etiam frontes domorum insigniunt v. g. Jurisprudentiæ, imagine justitiæ, Belli, imagine fortitudinis, aut Martis, Rhetoricæ, imagine Palladis, vel S. Catharinæ V. proportionem habere cupiunt locos cum rebus: unde militiæ castra, concionibus templa, Jurisprudentiæ curiam &c. assignant Moguntini PP. Rhetoricæ adaptarunt Palatium, ut ex fronte libri & titulis consequentibus patet. VI. ordinem locorum maximè necessarium esse docent; ordo enim locorum ad rerum & verborum ordinem deducere mentem debet: inde hanc connexionem non ineptè quidam catenam vocant. Est autem alius ordo naturalis, alius artificialis. Naturalis, quem loci ex se habent independentem à dispositione memorantis, ut signa cælestia, regiones & provinciæ, qui ordo ex tabulis cognosci potest. Artificialis est, quem rei commoditatem & facilitatem considerantes, nos ipsi eligimus & statuimus, sive is rectus sit aut circularis, sive quadratus. Autumant autem pleriquè à latere sinistro dextrum versus initium capiendum esse, eò quòd sicut characteres in charta calamo formandi,

De ordine locorum.

di, sic imaginum in locis collocandarum naturalis sit ratio, usu & exercitatione comprobata. Unde determinato universali loco, v. g. civitate, minùs universali, v. g. domo, numerum ordinemque cubiculorum exploratum habebis; in horum unoquoque locos quatuor de lege ordinaria (potes tamen per tapetum effictorum in parietibus interpositionem plures efformare) juxtà angulorum quaternionem habebis: inter quos sinistra tua occurrerent primus angulus, locum primum dabit, tres sequentes locum secundum, tertium, quartum. His adjungere potes quæ angulis interjecta, aliquam faciunt differentiam, ut fornax, armaria, imagines, fenestræ &c. quibus perlustratis & imaginationi impressis, laquearii, vel tabulati angulos, partesque dispicere potes, & in usum formare imaginum. Ex ultimo cubiculi primi loco, ad primum sequentis te conferas, indè ad tertium, quartum, &c. in quibus attende ne similitudo dispositionis memoriam confundat. Perlustratâ sic domo unâ, aliam subibis, locisque singulis, quæ in ea usui esse possunt, diligenter annotatis, sequentem intrabis, indè quartam, quintam, donec ad extremam plateæ lateris sinistri perveneris domum; indè enim subibis domum ejusdem à plateæ latere dextro pestremam & te toto illo latere, geres sicut in sinistro, usque dum ad primam ejusdem primæ omnium situ opposito respondentem veneris, pariterque, lustraveris. Quæ in officinis tibi

circumeunti, se offerent instrumenta, merces, aliaque locorum multipliciter cum discrimine facientia observabis, & chartæ vel memoriæ infixes. Sic si templum pro loco universali capias (qui locus valde probatur, tum quod publicus ad eum accessus, tum quod insignia, diversaque loca suggerat.) Ingressurus illud considera cœmiterium, aut atrium quid tibi præbeat utilitatis: hinc portam, per quam templum ingrederis, pro loco primo sumes, mox quæ in pariete sinistro, vel penes eundem reperiantur notatu digna, ut sunt sedes, baptisterium, altaria, & alia quæ supra insinuavi, rectè disposita, circumeundo templum annotabis, donec ad locum dexteri lateris ultimum, sinistri primo respondentem devenieris: ex quo columnarum partem sinistram aggredere, quibus statuis, epitaphiis, aris, &c. distinguatur, iisque ordine observatis, vide quid medietas templi habeat, quid chorus, quid fornix &c. Annotant hic authores ex Cicero & Quintiliano quantum quemque locum distinguendum, & notandum esse signo differentia specialem importante, ut v. g. in quinario primo ponatur manus argentea, in secundo rosa purpurea, tum aurea, candida &c. ita enim locorum numerum, in vocabulis præcipuè quocumque ordine repetendis, in promptu habebimus. Hoc tamen quamdiu in tradendis versamus theoria, & non alias inquit Lamb. Schenkelius l. 2. c. 1. Postremum, sed & supremum, ac præcipuum

puum est, in locis accurata illorum notitia, ita ut promptissimè quovis ordine, recto, retrogrado, interculari possint designari voce, vel mente. Hinc exercitium repetitionis necessarium est quò primum quidem oculis si fieri potest (hinc calamo vel penicillo in charta aliqui eos sibi delineant ad majorem imaginationis impressionem in principio) sæpius perlustrentur, tum mente, & imaginatione tam firmâ, velut si oculis cernerentur.

§. IV. *De fabrica seu efformatione imaginum.*

Quod charta characteribus imprimendis, hoc locus est imaginibus reponendis: & quâ legendi promptitudinem præstant expressi characteres, noscenti illos, eandem conferunt memorandi facilitatem callenti hanc artem. Est autem imago similitudo imitatione rei expressa: undè juxta D. Thomam imago est quasi imago sic dicta ab imitando, quòd ad imitationem ipsius in tabula, tela, charta, vel mente efformetur. Imago autem, prout huc pertinet, non est tantum similitudo, sed etiam nota & signum ejus rei, quam meminisse cupimus: potest enim non solum similitudo aliquid in memoriam reducere, sed etiam res alia, quæ cum ea connexa est, vel naturaliter, ut effectus cum causa, relativum cum relato, adjunctum cum substantia, pars cum toto; vel ex beneplacito, ut hedera cum vino, nodus factus in cingulo vel strophio,

liber,

liber, vel epistola in terram de industria pro-
jecta, ad hoc vel illud in mente refricandum.
Hinc imago duplex est, *propria & impropria*,
Propria, est similitudo ipsius rei, ut imago
Christi, Caesaris, forma campanæ, equi, &c.
Impropria est, quæ non est similitudo rei, quæ
meminisse volumus, sed signi tantum ex quo
in memoriam rei devolvamur, ut ex hedra in
cognitionem vini, ex vestigio in notitiam le-
poris, ex fumo in præsentiam ignis, ex habitu
in agnitionem religiosi, ex Cruce in memo-
riam Crucifixi. Imagines rerum *propriis* af-
formare non est difficile, si quis visu, vel au-
ditu rem ipsam perspexerit; tum enim hausta
ab extrinseco species sese potētiae imaginan-
di offert. Unde juvat hic vidisse exsculptas,
vel expictas, vel in theatro exhibitas imagi-
nes variarum personarū, etiam fictarum, ut
v.g. virtutum, vitiorum, urbium, provinciarū
&c. inde enim species se oggerunt ad earum
formas repræsentandas. Hinc facilè habetur
imago SS. Trinitatis, Angeli Michaëlis, Ga-
brielis &c. Sic concipimus Abrahamum cum
gladio, Isaac cum fasce lignorum, Noëmum
cum arca. Moysen cum tabulis, Samsonem
cum maxilla asini, Davidem cum psalterio, E-
liam cum Zona pellicea, Daniele inter leo-
nes, Petrum cum clavibus, Paulum cum ense,
Clementem cum anchora, Laurentium cum
craticula, Sebastianum cum sagittis, Barba-
ram cum turri, Catharinam cum rota. Sic &
Deorū, Dearumq; simulacra habemus, Satur-
num

num

num cum infante in ore, & falce in manu, Jovem in aquila cum fulmine. Cupidinem cum arcu & sagittis, Palladem cum scuto & hasta, &c. Sic enim pingi repræsentarique in scena assolent. Potest & imago eorum exprimi cum re quæ cuique sacra est secundum antiquitatem, ut Apollo cum Lauro, Ceres cum frugibus, Diana cum cerva, Erynnis cum anguibus, Minerva cum noctua &c. sic formas artium liberalium, virtutum ac vitiorum effingimus, v.g. fidei, spei, charitatis, prudentiæ, fortitudinis &c. Hic proderit legisse eos, qui de personis Comicis, emblematis, symbolis, scripserunt. Speculum imaginum occultæ veritatis P. Jacobi Masen, plurimum lucis & facilitatis afferet. *Improprias* autem imagines efformanti labor imminuitur, si quis troporum Rhetoricorum imbutus sit notitiâ: nam quemadmodum tropus verba à propria significatione transfert in alienam, propter connexionem, quam res una habet cum altera, ut explicatum est parte 4. lib. 3. c. 8. ita & hic unius imago ponitur pro alterius imagine, propter connexionem eandem, quam res ipsæ inter se habent: quæ connexio si non foret, inter ipsas res, non posset imago unius deducere in cognitionem alterius rei, ad quam indicandam adhibetur. Unde.

Per Metaphoram imago leonis repræsentat fortem, Pavonis superbum, Vulpis astutum, Testudinis tardum, Leporis timidum, Hirci libidinosum, Buffonis terram vorantis

avarum

avarum, violæ humilitatem, lili virginitatem, rosæ pudorem, adamantis constantiam, smaragdi spem, balsami gratiam, ciconiæ pietatem, hydræ septicipitis septem vitia capitalia, Icarî præsumptuosum, sic conjicere perodori indicatur, scire per videre, vel tenere quid, aut manu capere, ignorare, perverfari in tenebris.

Per synecdochen v. g. ex parte totum, ut si ponam domus aliquot pro tota urbe, partem terræ, vel aquæ pro tota terra, vel aqua, aliquot spicas pro messe, os, vel dentem gigante pro gigante, unguem pro leone, caudam vulpinam pro ipsa vulpe. *Ex uno plures*, ut si statuum castrum militare ad significanda plura, militem, civem, canem &c. pro pluribus. Romanum pro Romanis, Turcam pro Turcis, unum nummum vel librum pro pluribus. *Ex materia in qua*, ut si justitiam, pietatem, sapientiam, avaritiam, luxuriam &c. indicare velis, accipe hominem tibi notum, in quo virtutem illam, vitium aut artem esse tibi bellè constat. Sic focus, & ignis ponitur pro calido, glacies vel nix, pro frigido, saxum pro duro, balsamum pro odore, saccarum pro dulci, absynthium & fel pro amaro. Sed hæc ad speciem melius revocaveris, ita ut ex specie genus intelligatur. *Ex materia circa quam* colliges fabrum si ponatur artifex malleo ferrum in incudetundens, pistorem, si fingatur homo fermentum versans, bibulum si circa pocula, epulonem si circa fercula, avarum,

Na

rum,

rum, si cum oculis statueretur occupatus. Sic fides oculis velatis repræsentatur cum crucifixo, aut ferculo Eucharistico, tanquam una ex præcipuis credendi materia, circa quam occupatur. Sic sensus cum objectis circa quæ versantur, exprimuntur, ut auditus cum sono citharæ, visus cum speculo, gustus cum poculo, odoratus cum flore &c. Ex specie generis intelligitur, si ponam fontem pro aqua, pinum pro arbore, picam pro ave, cerberum vel anglicanum canem pro quovis, narcissum pro flore, hydram pro quocunque monstro; plumam pro re levi, plumbum pro gravi; montem aut elephantem pro magna, pulicem aut granum papaveris, pro re parva, cygnum pro alba, corvum pro nigra, mel pro dulci, fel pro amara, phœnicem pro sole. Sic ipsum genus indicari potest per animal, species, per hominem aut bovem. Hoc modo virtutes & vitia (idem est de artibus liberalibus, & illiberalibus) exprimi possunt accipiendo hominem mihi notum, & in ea virtute præstantem v. g. pro honesto & prudente pono Consullem, pro iusto Judicem, pro scenatore Judæum &c. Idem est de aliis prædicatis communibus, possum enim deformem aut pulchrum imaginari mihi per aliquem talem mihi notum. Id ipsum fit dum ex genere species intelligitur, v. g. pro Goliatho & Davide à me non viso pono magnum virum mihi notum, lorica galeaque indutum, & parvum rufum cum funda ei contraeuentem

tem. Sic pro balena pone piscem grandem, pro achate gemma, lapillum nigrum albis distinctum venis, pro cedro arborem proceram pro Niso vel Eurialo pugilem, pro Hercule vel Achille fortem, pro Samsone robustum portas ferentem, aut mandibulam &c. Seruiunt etiam hinc *antecedentia & consequentia*; ita enim vel perascere significatur per accensionem candelæ, illucescere, per extinctionem, cessare per abeuntem ab opere, mortuum esse per impositionem in tumbam vel sepulchrum, privatum esse officio, dignitate, nobilitate, per fascium aut insignium depositionem, pulsare tympana, pro futuro bello aut tumultu, &c.

Per Metonymiam causa indicat effectum, ut auris auditum, nasus odoratum, arma; aut milites armati bellum, campana sonum, tuba clangorem, acerbum pomum amaritiam, mel aut nectar voluptatem, Instrumenta Musica lætitiã &c. sic pro latratu ponitur canis, pro boatu bos, pro ululatu ulula &c. Ponitur & author pro libris suis, ut Moyses, Prophetæ, Justinianus, Aristoteles &c. Vicissim effectus causam significat, ut saltus gaudium, faciei oblevatio verecundiam, membrorum trepidatio timorem, sudor, laboris contentionem, pulveris, vel paleæ in aëre circumvolutio, ventum, crumenæ abscissio furem, denique actio ingeniosa ingeniosum, crudelis crudelem, mala malum, bona bonum prodit: ex fructu enim arbor cognoscitur. *Continens*

pro contento usu venit, dum accipitur dolium
 pro vino, pixis pigmentaria pro unguento,
 atramentaria pro atramento, pharmacopœa
 pro medicina, arca obserata pro opibus, car-
 cer pro incarcerato. D. Thomæ summa pro
 Theologia, Cypriani Sôarii liber pro Rhe-
 torica. *Possessor indicat rem possessam*, ut plutus
 opes, Diana sylvas, Neptunus mare, Juno æ-
 rem, pomona hortum, Rex Regum, Dux
 ducatum, Superior subditos, Pastor oves.
 Etiam *res possessa possessorem* indicare potest,
 ut cuprum Ungariam, vinum Hispanicum,
 Hispaniam, purpura Florentiam &c. prout
 una Regio, aut urbs præ reliquis aliquo abun-
 dat. *Signi autem & signati* frequentissimus
 est usus: quia verò non tantum insignia seu
 clypei gentilitii, sed etiam instrumenta, v. g.
 artificium, & habitus, nota & indicium est,
 huc quoque referenda sunt. Unde agnos-
 ces Rom. Imperium ex aquila bicipiti. Turci-
 cum ex Lunæ Hemisphærio. Hispaniam ex
 turibus. Galliam ex liliis. Boëmiam ex Leo-
 ne. Sic osculum, pacis signum est, matuus am-
 plexus, amoris, duarum dexterarum junctura,
 concordæ, avida cibi sumptio, famis, & sani-
 tatis, candela inter opulas posita; cænæ, sic dex-
 tera passis digitis indicat libertatem, sicut
 & pileus apud Romanos. Sinistra digitis com-
 pressis tenacitatem. Ex instrumentis designa-
 tur v. g. Consul ex fascibus & securi, judex
 gladio, Cubicularius ex aurea clavi, ædituus
 clavum, fasce & scuticâ, miles armis, studio-

sus libro, scriba calamo, lictor loris, murarius
 malleo, architectus amussi, faber lignarius se-
 curi, &c. Sic Geometria per circinum indica-
 tur, astrologia per astrolabium. Ex habitu eti-
 am passim dignoscuntur persona, v. g. miles
 ex sago apud Romanos. Papa ex tiara & cruce,
 Cardinalis ex rubro pileo, Imperator ex palu-
 dimento, & corona imperiali. Rex ex corona
 & sceptro, Dux ex pileo & baculo ducali.
 Monachus Cucullo, Concionator stolâ libro-
 que, dives ex vestitu splendido, pauper ex la-
 cero, venator ex viridi, stultus ex diverso co-
 lore & farcimine, lugens ex atris in terram
 fluentibus. Sic Hispanum, Gallum, Suevum
 facile habitu agnoscimus, sicut & diverso-
 rum ordinum Religiosos.

Per Antonomasiâ, intelligitur unus ex
 alio, dum is qui inter res ejusdem generis
 princeps habetur, pro aliquo ex sibi inferio-
 ribus ponitur, ut Leo pro animalibus terre-
 stribus, aquila pro avibus. Ptolomæus cum
 astrolabio pro Astrologo, Aristoteles pro
 Philosopho, Hercules vel Achilles pro forti,
 Nilus vel Eurialus pro pugile, Messala, qui e-
 tiam nominis sui oblitus fuit morbi injuriâ,
 pro oblivioso, pro memore Metridatem, Se-
 necam, pro crudeli Neronem, pro pudica Pe-
 nelopem, pro luxurioso Sardanapalum, pro
 Oratore Tullium, pro Jurisperito Bartho-
 lum, aut Justinianum, pro Medico Galenum,
 pro Theologo D. Thomam &c. qui cò magis
 rem exprimunt, si suis cum libris ponantur,

aut instrumentis v. g. Ptolomæus cum astro-
labio, pro astrologo *Cathachreseos* usus est,
dum pro re mihi non visa, aut prorsus igno-
ta colloco imaginem rei mihi notæ, quæ alte-
ri similis est, & propinqua, seu quæ proximè
ad eam accedit, v. g. pro DEO Patre accipio
imaginem venerandi alicujus senis, ubi simi-
litudo impropria est, item juvenem pro An-
gelo, vel pro anima, canem pro leone, suem
pro apto, gallinam pro perdice. Sic virtutis
in forma virginum diverso vestitu exprimun-
tur, v. g. fides, in niveo: spes, in viridi, luctus
nigro, humilitas cinericio. Sic differre nego-
tium exprimam per instrumenti suspensio-
nem, prolongare per telam in longum dedu-
ctam, incitare per calcar equo additum. Sic
cùm ignotus mihi sit Turcarum Imperator,
accipiam hominem ferum vultu, & moribus
mihi de facie notum, eumq; habitu imperiali
Turcico induam. Quod & alias factitandum,
quoties alia imago non potest haberi, tùm
enim accipienda ei similis & propinqua, sed
valde nota, ut faciliùs memoriæ inhæreat. Sic
pro Zeuxe vel Apelle ponam pictorem no-
tum, pro Cræso divitem aliquem, pro Iro
pauperem, pro Tillio ducem à me visum, sed
pietate & armis insignem. Accipi etiam po-
test talis, qui nominis similitudinem habet,
licet non conditionis v. g. Maximilianus ali-
quis mihi notus est, à me Imperatorio habitu
ornatus referre potest Maximilianum Cæsa-
rem.

Onomopopæia. Hic locus nullus, cum imago ad similitudinem soni effingi non possit: nili velis huc revocare voces illas, quarum una ignota ad similitudinem alterius notæ concipitur v. g. Democrates assumam dæmonem per crates aspicientem, Longobardus, accipiam procerum staturâ cum longa barba, Coloniensis, ponam colonos duos, qui ut ensem sibi extorqueant, inter se luctantur. Ad hæc & his similia ad catechresim referri possunt ob nominis similitudinem, & affinitatem.

Matalepsis autem memorantem non adjuvat, nam sicut orationem ita & memoriam obscurat, & confundit potiùs.

Allegoriam sapiunt, quæ per adagia exprimentur, ut, pro deficere, abjicere jugum; pro considerare, emeriti gnomone, vel bilance expendere; duabus se Anchoris fulcire, pro subsidium habere; crebro aquam haurire, frustra laborare: omnem lapidem movere, omnia tentare, umbrâ fugere, timere. Sed hæc ad metaphoram pertinent, cum similitudo non sit continuata. Aptiùs huc peitinent imagines, quæ ita actione concatenatæ sunt, ut tamen aliud referre videantur, quàm sint. Quod fit, dum sensus integer per imagines aptè sibi connexas exprimitur v. g. hæc sententia. Princeps sine literis, est quasi navis sine remige, & volucris sine pennis, ponitur enim navis, in ea Princeps, juxta quam consiliarius, in cujus toga multæ auræ literæ, pro ut multi flores

in vestitu florido ; Princeps autem nullam habeat litteram : deinde in loco navis ubi remigi locus est, nullus sit, nec remi appareant, & volucrem v. g. ciconiam deplumatam ex malo navis suspendo. Sic hæ voces igniferum veru, avis, capo, armus ovellus, puer, cineres, ancilla, baculus, mater, sic actione connexa effingi possunt : igniferum uncum habet quo sustinet veru, hoc transfixum avicaponi, & armo ovillo, à puero vertitur in cineres, idè ancilla illum percutit baculo, mater autem objurgat. Sic Petrus flagellum, canis, porcus, situla, cerevisia, vermes, arena, continuata imagine exprimi possunt : Petrus flagello cædit canem, hic porcum mordet fugientem, & situlam evertit cerevisiã plenam, in cujus fundo vermes sunt, qui effusi, nè nauseam moveant aspicientibus, arenã teguntur. *Hæc cantenula memoria dicitur, memoria plurimum conferens ad facilitatem : res tamen sæpè non patiuntur ut semper haberi possit. Allegoria etiam contrarium significat per ironiam, ut si pro celeritate ponam testudinem, pro pulehro Therpsitem, aut Æsopum, Æthiopem pro albo, cæcum pro vidente, mutum pro loquace &c. oportet tamen his addere signum quo non constet non pro se, sed pro apposito collocari, sicut enim ironia tropus extrinsecè illusionis signum, addit, ut intelligatur, prout suo loco dictum est, ità & imago ironica & entiphraistica; quale esse potest situs inversus v. g. stat Æthiops in capite*

Cante-
nula
memo-
ria.

capite pedibus sursum, aut inverso thorace, vel hastâ collocetur; hoc enim inversionem seu ironiam significat.

Hyperbolicam imaginem etiam quandoque adhibemus, quando scilicet res representanda tam sunt magnæ, ut loca earum capacia non sint, aut contrâ tam exiles, ut intuitum mentis effugere possint, aut vim non habeant ad memoriam excitandam. Concipimus igitur pilum aut filum instar funis, muscam instar testudinis, pulicem instar elephantis, granum papaveris instar globi majoris, & contrâ montem instar colliculi aut tumuli, silvam velut congeriem parvam arbuscularum, solem, lunam, instar casei Hollandici, &c. Imitamur hic pictores, qui rem licet grandem in forma parva exprimunt, aut perspectivè artifices, qui vitris minuentibus rem grandem, ut parvam intuentur; vitris verò augmentibus rem pusillam, ut maximam v. g. granum milii velut montem representant.

Ex his patet principia formandarum imaginum in troporum notitia consistere Quo etiam referenda hieroglyphica, quibus Ægypti characterum loco utebantur, quorum notitia plurimum doctrinæ præsentis deserviet. Quare legendus erit Piericus, Causinus in symbolica Ægyptiorum sapientia Athanasius Kircherus in obelisco Pamphilo, &c. Ponebatur enim apud eos anchora pro fideli & perfugio extremo, Camelus pro pigro tardoque, aquila pro rege, accipiter pro prædone, canis

canis

canis pro custode, simia pro simulatore & parasito, fœmina pro inconstanti, molitor pro fure, taurus pro laborioso, hamus pro fallace, alea pro re ancipiti, fulmen aut sagitta pro violentia, arista pro frugifera, platanus pro sterili &c. sed de ratione formadarũ imaginũ satis nũc aliqua adjicienda de earũ cõditione & lege.

condi-
tiones
imagi-
num.

I, Est ut res (si moram patitur:) prius bis terve expendatur, quam imagine exprimat, ne post meliori occurrente, prior confessionem aut difficultatem in oppugnando faciat. II Habeant imagines proportionem & convenientiam cum loco & personis: cum his quidem quoad decorem actionis, non enim rectè Regi vel Principi, actio ruricolæ tribuitur, & aptiùs divitiæ per fœminam divitem, bellum per virum armatum, quàm contra exprimitur. Si neutrum sit, potest poni persona larvata. Cum loco autem, ut non sit major quàm receptaculum: neq; minor, ut non apparere videatur. Quod si major vel minor sit, quàm oporteat, utendum hyperbole, vel abjicienda actio eam demonstrans, ut si ancilla muscam è patina mellis abigat. Quod si verò eò loci, quo imago collocatur, res ipsa soleat esse, addendũ illi adjunctum vel actio insolita, ut memoriã excitet v. g. ponatur sedes inversa, tum enim signũ erit eam ad significandũ adhiberi, & non ex more inibi stare. III. Sint imagines potiùs rerum notarum, si haberi possunt quàm ignotarum, aut minùs notarum, faciliùs enim memoriã excitant: Et quo possunt esse illustriores

res

res, eò aptiores erunt. IV. Non sint otiosæ & inanimæ: Hinc vita, actio, & motus iis est attribuendus, insignis enim actio, & motus fortiter memoriam excitat. Hinc equus pede terram pulset, aut fodicet, lupus oves dilaniet, vulpes gallinam ferat &c. Personis addantur gestus & affectus varii pro opportunitate materiæ, lætitiæ, tristiæ, indignationis, admirationis, commiserationis &c. Quod si res sit inanimis, adjungatur personæ, ut v. g. lapidem puer jaciat, petra lapicida cedit, &c. Quædam tamen res, licet inanimæ, aptæ sunt effectum in cognoscente concitare, atque adeò memoriam excitare, ut sunt novæ, admirabiles, raræ, delectabiles, deformes, ridiculæ, monstrosæ, horribiles. pulchræ, amabiles, gratæ, illustres &c. Et hujusmodi actiones, aut passiones si personis addantur, præ aliis natæ sunt memoriam excitare, v. g. ut si homo sit scissâ facie, magno naso, gibbositate monstrosâ, lacer vestitu, ac penè nudus. V. Si unius ejusdemque imago sæpiùs redeat, varianda vel in substantia, vel in adjuncto, ut si jam posui pro innocentia agnum, alterâ vice locabo virgunculam niveis indutam cum columba. Si tres Turcæ obviant, unum ponam gibbosum, alterum monoculum, tertium sine naso: nam quemadmodum locorum similitudo confusionem parit, ita & imaginum. Hoc itidem observandum in vocibus synonymis, ut Petra, saxum, lapis, quare & hæc signo adjunctivè literæ, syllabæ, vel personæ distinguendæ, ut

si

si Petrum adjungam petrae, saxo incidam S. Et cum uni loco non una tantum affigenda sit imago, ne tam multi occupentur loci, statu, potest una atque altera magna cum pluribus adjunctis parvis, hoc enim fieri potest per imaginationem, non secus ac per picturam. VI. Hac arte non est in omnibus passim utendum, ita ut singula quae quis legit, videt, audit, per artem memoriae tradat, ac retineat, sed potissimum studiis difficilioribus, ac rebus magis necessariis applicanda. Sed neque in unius, v. g. concionis aut orationis verbis singulis exprimendis laborandum: sed legenda est primum tota ut vult Cicero tarde, & considerate, deinde in compendium redigatur per puncta, vel periodos, & poterit saepe una imagine periodus integra notari, reliqua enim minus praecipua, quia sensu connexa sunt, facile memoria suggeret. Verum de hoc plura infra. VII. Per necessarium est, ut absoluto uno pariete, antequam ad secundum imaginibus implendum procedamus, cum repetamus; deinde antequam ad tertium, secundum revolvamus, & sic deinceps, si videlicet bene repetimus, alioqui ob memoriam falli experiemur, subsistemus, & fortius imaginationi imprimemus. Cavendum autem, ne quem admodum inter repetendum quis oculos in pariete fixos statuae instar gerit, sic & inter recitandum postea, quod multis usu venit. Expedit itaque repetitionem fieri cum gestu convenienti, uti inter recitandum ille sit expeditus.

§. V. De

§. V. De vocabulis ignotis, pronomini-
bus, præpositionibus, adverbis, &c. citationibus
& numeris, quomodo eorum imagines
formanda.

Difficultas oboritur circa voces, quæ aut
nullam habent significationem, aut quarum
significatio nobis ignota; harum enim imago
formari non potest, cum res ignoretur. Et ta-
men linguas novas addiscenti, aut peregrina
vocabula memoriæ mandanti necessaria est
& harum perceptio. Sunt verò etiam vo-
ces, quæ significationem quidem habent ali-
quam, sed per se nil efficiunt, ut præpôsitio-
nes, adverbia, conjunctiones, interjectiones.
In Authorum quoque citationibus expri-
mendis, atque numeris librorum, & capitum,
scopulus esse potest, in quem ignarus offen-
dat. Quare in præsentis §. ea exponenda
esse duxi. Ut verò memoriæ facilitati con-
sulatur, oportet, ut per jam nota, & menti
impressa, deducamur in cognitionem igno-
torum; quare ejusmodi principia assumenda
sunt, quæ jam plene perspecta habemus, ut
sunt litteræ Alphabeti, vocabula, quæ in penu-
memoriæ jam sunt, & aliquam cum ignotis
habent similitudinem, vel affinitatem, *ex toto*
vel ex parte, v. g. in una vel altera syllaba.
Extoto, ut Cicero cum Cicere, Naso, cum
naso, Plutarchus quasi Plutiarcus, Aristar-
chus, quasi Arista & arcus, Lacedæmones,
quasi lacedæmones, Isaac, quasi unum
l. in sacco expressum, Erasmus, quasi eras-
mus

mus, Seneca quasi senex, fœmina, Cato quasi catus homo, Scipio Africanus per modum baculi Africam sustentis, Verres per modum porci, Colonienſis, quaſi enſis coloni. Vel ex parte ut Elyſii, quaſi Sileſii, Veſpaſianus quaſi veſpa & anus quam illa vexet, & iſta in illa depellenda laborat, Lactantius quaſi lac & jus. Pyrrus quaſi pyrus, Auguſtinus, quaſi Auguſtus, Martinus quaſi Martius. Vigilantius quaſi vigil. Hæc affinitas & ſimilitudo etiam in aliis linguis notari poteſt, ut Leopoldus quaſi Leb. Hoid / Germanus quaſi Jahr-Mann / Hermannus, Herzmannauf / Adam quaſi Athem / Cyrus quaſi Zier. Sic affine eſt, Sol & Sonn / Sal & Salz / & in Boëmico Drahomira, ſi dividatur Ludmilla, Wenceslaus, Mahomet, &c. Sed advertendum hic 1. ut cùm plurimum linguarum notitiã habueris, nè quod Germanicã aut Græca dictione notãſti, Latinã denotãſſe putes. 2. Ut quã ſerie voces in ignoto poſitæ ſunt vocabulo, eãdem ſerie vocum, notarum imagines collocentur, alioqui aliud ſe offeret. Sic fit nomen Philoſophi apud Ciceronem Alabandeniſis, in quo eſt ala, pars avium, band quod Germanis ligamen ſonat, & enſis; Si band non advertas Germanã linguã eſſe poſitum, hærebis. Si iterum ſeries mutetur imaginum, leges banda la enſis vel enſis alaband. Advertendum 3. hæc & alia huius generis exempla fontem habere vel Catachreſin, quia ſimilis vox in literis

& syllabis (quanquam dissimilis in significatione) imaginem dat pro altera vel propinqua, vel Paronomasiam, seu annominationem figuram verborum tertii generis. Hinc sicut Paronomasia quatuor fit modis juxta dicta l. 3. c. 28. sic & in præsentia doctrina observandi sunt modi quatuor. *Primus* fit adjectione syllabæ vel literæ in principio, medio, vel fine dictionis, ut si pro vis, ponatur clavis, pro per, aper, pro amen acumen, pro alium alliū, pro anima animal: ubi observandum juxta dicta superius, ut quantum fieri potest, actio imagini tribuatur, v. g. quod clavis viaperiat, aper per retia disrupta fugiat &c. *Secundus* fit detractioe literæ vel syllabæ similiter in principio medio vel fine dictionis, ut spes, pes, acervus cervus, mensis, ensis, tiara ara, religio, regio, morbus mors, annus, anus, canabis canis, *spaira* fera, verus veru, sagax, saga, noxa, nox, Notandum autem quod in his modis signum adjiciendum sit (quanquam putant aliqui mente factis notari posse ob similitudinem quam inter se habent.) ad indicandum aliquid additum esse, vel detractum. Hoc autem fieri potest vel in imagine ipsa, ut si *aper* effingatur sine capite, notabit sine initiali litera offerendum *per*. Si sine collo *aer* si sine caude *are*. Vel si ei, aliquo colore addatur macula, vel lappa, vel asteriscus, vel ponatur arithmetica O, tum enim refricabit nihil importare. Ut si in acumen O. Imagini superponatur in medio

dio, denotabit syllabam mediam nullam ineffe-
 vim. Sic si ensi addam *marum* indicabit,
 M. addendum esse, si *regioni ligonem*, si anui
 in fronte vel pictore N. majusculam, erit an-
 nus legendum. S. Casparus mihi notus sine
 ventre ponatur indicabit *carus*. Hoc etiam
 per actionem fieri potest: ut si hæc vox *casus*
 exprimenda per suam, ut ei addatur syllaba
ca fingatur Casparus suam in fronte veru-
 transfigere; si cumulus per mulum, idem
 Casparus venabulum mulo in fronte in-
 figat.

Tertius fit commutatione, quando una li-
 tera, vel syllaba in alteram mutatur, ut in illa
 olla, virago, vorago, sinus, limus, fimus, Tibe-
 rius, Nero, Biberius, Mero, amantes, amentes
 prætore, prædones, cœna cœnum *Telos* telum
Techni techna, *Pos* vos, *péros* genit, pyrus,
 Signum autem, quod immutationem indicet
 sumi potest ex re & persona, qua in nomine
 suo literam illam vel syllabam gerit, ut si fimo
 superimponam scamnum, initialis scamni
 litera indicabit legendum fimus, idem erit, si
 super finum ponam Simonem mihi de no-
 mine notum.

Quartus fit traiectione literarum, vel syl-
 labarum absque ulla illarum immutatione
 quo ad se, sed quo ad situm & ordinem. Ut
 aura arva, procus, corpus, porcus. Maro a-
 mor Roma, Leopoldus, duplo sole, aut pel-
 lo duos. Hinc itidem signum adden-
 dum

dum, vel mente notandum est. Posset hic apponi Typographus seriem literarum pro Typo disponens.

Alius adhuc modus est, ut cum vocabula ex literis fiant, & componantur, si quis habeat alphabetum ex signis & notis confectum, illudque exactè teneat, potest eo quascunque dictiones peregrinas annotare. Tale esse potest ex variis instrumētis v. g. pro A accipe circinum apertum cū trāsversali, pro B. compedes quibus uterque pes jungitur, pro C. medium victoris circulum, pro D. arcum attractum per chordam. pro E. seram cum duobus manubriis & funiculo in medio quo attrahitur pro F. falcem majorem, pro G. falcem minorem, aut cultrum futorium, pro H. cippum pro manibus, cujusmodi in pagorum medio stare solent, vel veru pro ut duabus in principio & fine colūnis eminentibus rotatur ad ignem, pro I. columna simplex, pro K. columna cum medio victorum circulo, pro L. securis, pro M. duæ columnæ cum angulari fabrorum amussi, pro N. aptari possunt tres quadrantes ulnæ plicatillis. O. dabit quilibet circulus. P. pars una emunctorii. Q. pessulus in cuius manubrio circulus. R. pedum episcopale cum dependentia. S. Serpens. T. malleus, V. amussis fabrorum angularis, X. crux, aut forfices apertæ, Y. furca aut manubrium rastri vel hami, Z. sicut N. cum diverso situ.

Alphabetum.

Aliud.

Alii alphabetum sibi conficiunt ex nominibus Sanctorum & Sanctarum, vel notorum hominum, quorum imaginibus pro literis utantur in vocabulo notando, sic enim nullum dabitur vocabulum, quod non posset annotari v. d. pro A. Antonius, Andreas, Augustinus. pro B. Bartholomæus, Bernardus, Bonaventura. pro C. Christus, Cornelius, Conradus. &c. Hoc Alphabetum confectum, si quis sibi familiare reddiderit, poterit eadem facilitate voces quascunque dicere, quam literis corporeis scriptas legere consuevit. Disponat solum imagines personarum sibi notarum eo ordine, quo literæ poni deberent. Sive jam mensæ affideant, sive humi, sive stent rectâ, quadratâ, circulari figurâ, perinde est, modò constet, à qua incipienda sit lectio. Quod hic de Alphabeto personarum dicitur, idem fieri potest, in quadrupedum, avium, piscium, herbarum, arborum &c. ut aquila, bubo, corvus, asinus, bos, cervus, anguilla, balæna, carpio &c. Et possumus pro uno loco hoc, pro alio altero alphabeto uti. Consulcius tamen est eodem uti; quoties verò in eodem vocabulo eadem litera redit v. g. A in tarantara, toties eadem imago resumatur. Compendiosior autem modus iste fit, si pro imaginibus literarum, imagines syllabarum substituantur. quia paucioribus imaginibus opus erit, ut pro *Ab* Abbas mihi de facie notus, ac accipiter, ad advocatus mihi notus, *af* affinis meus

meus &c. *ba* baculus, *be* beta, *bi* bilanx, *bo* botrus, *bu* butyrum, *by* byssus, *ca* caput, *ce* cedrus, *ci* cinis, *co* codex, *cu* cuculus, *cy* cypressus, &c. Compendiosior ut dixi hic modus est, sed difficultas est pro omni syllaba ex alphabeto combinati, vocabulum usitatum reperire v. g. pro *blictri*. Squindapfi. Quare saltem usitatorum ex Calepino, vel Daffipodio conscribendus indiculus, in quo, parte unâ omnes syllabæ usitatæ, in parte opposita, voces correspondentes significativæ, insignem imaginem habentes, quas ad unguem ediscere, & exercitatione firmare magnum operæ pretium est. Ex utroque literis nempe & syllabis, mixtus est modus, si ponam pro *animo* Antonium *in* (per trajectionem) *mola* quid agentem. si pro *bra* Bartholomæum *rapas* edentem: si pro *tra* Thomam *ranas* excoriantem. Sic pro *alacer* ponam *alatum cervum*, pro *barathro* Bernardum *aratro* insidentem, pro *solus*, si Salomon *olus* edat. Si Albertus *molans* verset, habebis *amo*, Ernestus, *emo*, si Johannes *imò*. Ex his.

Collige quomodo particulae pronomini, præpositionum, adverbiorum, interjectionum, conjunctionum, exprimi possunt & annotari; literis nempe vel syllabis modo dicto. v. g. *ego* Ponatur Ernestus, Georgius, Onuphrius, *tu* tuba, vel Turca victus, aut vincus. Pro *clam*, *clavis* in *mann*, pro *palam* *pala*, pro *inter* *interula* &c. Ut autem

citius & feliciter memoriam excitent, res
 syllabam constituentes, cum actionibus ap-
 tis efformentur. v.g. pro *ab* statuatur Alber-
 tus cum bipenni vel baculo, pro *Abs* Alber-
 tus bombardam in simia explodat, pro *nec*.
 Nicolaus emungat candelam: *nam* referet
 Nicolaus aurum manu portans, *jam* Joan-
 nes idem faciens: vel aleam mensa impo-
 nens, *cras* Casparus rapas simoni dans &c.
 Hic advertendum si præpositio duplicem ca-
 sum regat ut *in sub super* signo aliquo indi-
 cari potest. v.g. pro accusativo ponatur stel-
 la aurea, pro ablativo argentea, vel quid si-
 mile. Cæterum qui singulatum vocum mi-
 nutias non curant, generatim signo aliquo
 eas exprimunt v.g. adverbium loci, loculis tē-
 poris, horologio; confirmandi sigillo, de-
 monstrandi indice, hortandi tuba &c. Con-
 junctionibus copulativis vinculum quoddam
 affingunt disjunctivis idem, sed disruptum
 discretivis ferram, adversativis cornua &c.
 Quod simul iter in Interjectionibus facit
 Pro horum omnium meliori successu obser-
 vandum, ut res & personas notissimas sumam-
 mus, easque forti imaginatione exprima-
 mus, unde repetitione opus erit, 2. Ut ea-
 dem syllabam componentes optimè coha-
 reant. Quare persona agens primum ferè
 locum teneat, proximum res, quod si duæ
 fuerint similiter habentes se, prior in perso-
 na dextera, posterior in sinistra, ita ut perso-
 na locum primum, res in dextera proximum,
 ultimum

ultimum ea quæ in sinistra teneat v. g. *cur* exprimitur per Casparum cum ungula in dextra, rastro in sinistra, ad te conversum. Si duarum una, ut res locanda, altera ut locus affecta fuerit, illa prior, hæc posterior erit v. g. Cornelius ungulam in risum exponens *cur* apprimat. Si persona assumatur altera, res per accusandi casum elata mediū locum tenebit, accusativus enim rei præponitur dativo personæ. v. g. Cornelius dat ungulam Rudolpho. Quod si hæc ut instrumentum alteri applicabitur, eidem illa præibit: v. g. Cornelius ungula ranam occidit. Continens contento etiam præponitur v. g. Cornelius tenet urnâ rapas. Sedes quoque personarum rationi accommodata eadem proximè sequitur, ut Joannes sedens super lapidem, dat librū Urbano super dolium sedenti. Diligenter cavendum est, ne in vocabulis deligendis errorem similitudo pariat, ut si tantum sumas, ne te bovem aut vaccam accepisse arbitraris. Hinc & dictionum synonymia summo studio fugienda est, ne scilicet dum hanc vocem ensis assumpsisti, gladium te sumpsisse putes. Quod ut evitetur, dictiones in usū hunc delectas in chartam inscribes, inscriptasq; crebrò perleges; evitabitur etiam ejusmodi error, si accidens aliquod pro discrimine adjeceris accommodatum, ut si pro ense ferum sit latum, quale gerunt Carnifices, pro gladio. tenue & oblongum. Sed jam

ad citationes & numeros tandem veniamus.

de Citati
onibus.

In citationibus exprimendus 1. Venit Author libri. 2. liber. 3. caput, sectio, articulus, paragraphus, numerus, versus &c. *Author* suâ vel alterius hujus professionis, aut nominis imagine efformari potest, ut si pro Bartholo ponam insignem Jurisperitum mihi notum, pro Daniele aliquem, qui hoc nomen gerit. Suâ verò imagine representatur. v. g. Moyses cum cornibus & tabulis, Matthæus cum Angelo, Marcus cum Leone, Lucas cum bove, Joannes cum Aquila. S. Gregorius M. habitu Pontificio cum columba humeris insidente, Augustinus cum corde ardente &c. *Libri* imago assumitur ex materia quam tractat, vel ex *toto* ut Aristoteles de cælo, ubi ponam Aristotelem cum libro, in quo stellæ, vel astrolabium, vel ex *parte precipua* , sic Moyses ponatur cum libro in quo imago Adami & Evæ, vel DEI creantis cælum & terram, & indicabitur Genesis, pro Exodo ponam filios Israël mare transeuntes, & Pharaonem cum suis fluctuantem, pro Levitico ponam Moysen cum Aarone & Levitis, pro Numeris Moysen cum libro, in quo numeri multi Arithmetici, pro Deuteronomio Moysen cum tabulis Decalogi, quem populo circumfuso explicet, pro libro Josue, imaginem Josuë, pro Judicum Othonielem vel Sampsonem. Pro Ruth ipsius imaginem, pro libro 1. Regum. Saulem, pro 2. Davidem, pro

pro 3. Salomonem, pro 4. Joram vel Achab
vel Eliam vel Elizæum, pro libro psalmo-
rum Davidem, cum Cithara, Proverbia Sa-
lomonis, Salomonem habitu Philosophi
Moralis. Ecclesiasten per habitum in sugge-
stu concionantis, Librum Sapientiæ per Sa-
lomonem, dextrâ librum, sinistrâ serpentem.
Hæc refertur potest cum ferra, Jeremias in
lacu, Daniel inter leones, Jonas in cæto E-
zechiel inter rotas & animalia &c Evange-
lium Lucæ adjectâ tubâ, actus Apostolorum
adjungendo Lucæ, imaginem Stephani, Sau-
lis, aut Apostolorum Evangelium Joannis,
si illum faciam in suggestu prædicatorem, epi-
stolam, si ei epistolam ad manum dem vel
faciam scribentem, Apocalipsim si in manu
teneat librum septem sigillis clausum.

Sic diversas epistolas Pauli, diversis adjun-
ctis indicabo: Si ei adjungam nuntiû literas
ferentem cum insigni Rom. Imperii vel Ro-
mæ, erit ad Romanos, si cor in tabellarii in-
signi collocem Corinth. Si E Ephes. &c,
sic Pastorale S. Gregorii per imaginem pa-
storis in libri theca, S. Augustini de Trinita-
te, per imaginem, S. S. S. Triados, de Civi-
tate DEI &c. Ita jus Pontificium seu Cano-
nicum per librum grandem, quem Ponti-
fex, vel Canonicus demonstrat, sicuti civile
per librum à Senatore vel cive monstrari po-
test. Formari item hic possunt imagines jux-
ta dicta de vocabulis ignotis, ut Aristotelis
Logica, loricâ, Phisica vesicâ, digesta digi-
tis

tis in manu ingentibus, Pandecta, pane, Authentica aucupe, Codex, codice &c. Jam quod citationes librorum quoad subdivisiones, quas habent, attinet, advertendum primò apud alios esse alias; his enim in usu sunt decades, tractatus, disputationes, sectiones, capita, quæstiones, articuli, numeri, illis aphorismi, canones, leges, commentum, textus, glossa, paragraphus, distinctiones, decreta, consilia &c. Solent & pro numero Canonistæ & Legistæ principium Canonis & legis allegare. Hoc prænotato primum designandis numeris dicemus.

Numeri efformari possunt figurâ, quam habent in Latina lingua vel vulgari, sed magnitudine debita, & colore in sueto, ut vivacius excitent. 2. Instrumentis aut rebus similitudinem eorum referentibus; & hic modus utpote ad excitandum promptior, præplacet. Ponam igitur pro 1. candelam, ulnam, baculum, columnulam, hastulam. Pro 2. furcam bicuspidem, animal bipes v. g. ciconiam. Pro 3. serpentem torrum, tripodem, sedem tribus pedibus insistentem, furcam tricuspitem, patibulum trium columnarum. Pro 4. aleam, mensam quadratam, patibulum quatuor columnarum, currum, animal quadrupes. Pro 5. quinque digitos in manu, figuram Mathematicam cum quinque angulis, equum quadrigæ junctum, animal quadrupes cum uno cornu,

uti

uti rhinoceros. Pro 6. tripodem, vel tripeda-
 lem sedem duplicem, super se positas, ani-
 mal quadrupes cum duobus cornibus, cur-
 rum a duobus equis tractum, stellam cum
 sex radiis. Pro 7. securim, gnomonem cum
 duobus ostii angulis, patibulum militare,
 currum a tribus equis tractum. Pro 8. ho-
 rologium arenarium, calicem, perspicilia,
 quos annulos vel globos supra se positos. Pro
 9. cornu, triplicatos tripodes, vel sedes su-
 pra se invicem positas. Pro 10. crucem, cir-
 culum, annulum, serpentem caudam ore
 mordentem adjectâ unitatis figurâ. Ex his
 quicunque alii majores numeri componi po-
 terunt. Solet etiam pro 50. sumi ocrea, pes,
 securis inversa vel gnomon, refert enim L.
 quod latinis quinquaginta significat. Sic
 pro C, quod centum facit semicirculus lunæ,
 areus, Cornu, &c. pro D. amphora cum
 ansa, M. duæ columnæ, in quarum supre-
 mitate pedibus affixus homo, capite depen-
 deat. In reliquis universim citationibus
 vel recurratur ad earum significationem &
 juxta eam imago exprimat, per meta-
 phoram, catachresin, synecdochen, Merony-
 miam &c. vel ad modum vocabulorum ig-
 notorum imago formetur, ut si titulus in
 jure sit de aleatoribus, viduis, pupillis, usura
 &c. hujusmodi homines mihi notos effin-
 gam, pro lege regulam architectonicam,
 pro capite, caput ponam, pro paragrapho
 vel sectione sectum in fronte vulnus. in fi-
 gura paragraphi: pro articulo, articulum
 in digito &c. hæc ad primum modum spe-
 ctant.

stant, ad secundum quæ sequuntur, ut si quis pro articulo arteriam tangat. pro part. barbam, pro commento mentum, pro distinctione dentes, pro Canone capillos canos, pro versu verticem, pro numero nummum, pro titulo vitulum, pro textu textorem. pro glossa glossam, porcam, vel glomerem &c. sunt qui depingunt, aut sculpunt in libris citationes istas majusculis literis, quod fieri potest, dum principia legum allegantur. Alii primas earum literas figuris instrumentali- bus, liberas alphabeti referētibus exprimūt. de quibus Rosellus lib. 2. qui etiam vario membrorum situ in humano corpore eas formari posse docet, unde & alphabethum pro ignotis vocabulis effici valet. Sed nē longior sim, concludam dicta uno & altero exemplo v. g. citandus sit Augustinus libro 3. de civitate DEI cap. 8. detur ei liber in manum dexteram, cujus tres digiti erecti ostendunt tria, in manum sinistram calix, quem teneat juxta caput & sic à capite habetur caput, à calice octo. Iterum v. g. dicendum sit Matth. 3. constituatur Mattheus cum Angelo super sedem tripedalem, si digitis verticem tangat, indicabit simul versum. Si plures citationes sint, ea per hominis partes collocari possunt v. g. prima seu liber in pectore, secunda in manu dextra, tertia in capite, quarta in sinistra: ut l. servus 7 ff. de bon. possess. dextrâ servum percutiet is, qui gnomonem super caput erectum habet, sinistraq; sportulam pomis (pro bonis) portat. Idem fiet si §. legi addatur, ut l. bona.

§. in-

§. initio autem, ff. eod. poma dextrâ ferat,
in capite vitem in qua avis sinistra cotem
pro eodem.

§. VI. Ordinaria imperitorum objectio
diluitur & praxis declaratur.

Detrectant, atque etiam despiciunt hanc
memorandi artem quidam, quod difficulta-
tem esse existiment in memorandis locis &
imaginibus retinendis: ut ut enim facilis sit
quâpiam in imaginibus concipiendis, labo-
rem non effugit in annotando, quid cuique
loco, qualem imaginem affinixerit, aut af-
fixerit. Eodem enim aut forsitan minori,
inquiunt illi, rem ipsam sine idolis memo-
ria commendavero, quem in imaginibus
exprimendis & conservandis cum suo unam-
quamque discrimine impendere est necesse.
Verùm falluntur hi idque ex eo, quod ex-
perei non sint, quàm facile quâlibet imago
sponte sua se offerat, in loco in quo reposita
est, si nimirum loci bene distributi sint, &
meditati. Quemadmodum enim si domi se-
dens perlustrem mente urbis officinas mihi
prius perspectas, facile se mihi oggeret, quid
mercium, artificum, instrumentorum &c. in
iis viderim: quod idem evenit, dum domos
mente percurro, facile enim occurrit, quis
quamlibet incolat, cuius ætatis, sexûs, digni-
tatis, vultûs &c. si bonam illorum notitiam
prius habuero. Ità prorsus contingit in iis,
quæ per electiorum mētis in locis velut suis

in se-

in sedibus collocavimus, simulachris; Et vero si farraginem rerum v. g. librorum, chartarum actionum dispertientur sua in loculamenta & repositoria, ut vocant, satis exactè meminimus, post primam digestionem, si locorum & titulorum cognitionem combibimus: eccur earum, quas reponimus imaginum non reminisceremur? si harum simul! & locorum præcesserit cognitio. Facit igitur 1. ad vividam specierum excitationem præhabita loci notitia, unde ante omnia locos oportet esse bene meditados (quod frequenti fit repetitione, eaq; rectâ, retrogradâ & intercalari) ut iis facile occurrentibus, simul id se offerat, quod in loco est collocatum. 2. juvat ordo locorum, & imaginum, sive is naturalis sit, quem res se habent, sive artificialis, quem nos illis tribuimus, illo enim ab uno ducimur in cognitionem alterius, trahitque res una alteram, velut ansa ansam in ferrea catena. Talis catenula memoriæ est in illo: Mus non credit, quo facilius sanè, quàm aliàs sacerdotes meminerunt in Missa de lege ordinaria non dicendum Credo, quando sanctus vel sancta, est Martyr, aut Virgo, aut Confessor. Talis item est in gratiarum actione Ecclesiastica post mensam, quâ initium notatur versuum D. (quasi Dominus vel Doctor) Brins. Hæc catenula verborum est: rerum & actionum require suprâ. 3. plurimum momenti confert addita imaginibus actio lepida, jucunda, admirabilis &c. de qua suprâ cum de conditione imaginum diceretur, actum est: ut si carpere designem per eum qui

carpit rosas, quæ cum sine aculeo non sint, se
facile pungit. Si phantasticum exhibeam; cu-
jus caput muscæ circumvolent, quas farcimi-
ne depellere nitatur &c. hæc enim valde
memoriam excitant. 4. Servit exercitatio, &
reperitio, memoria enim, Tullio teste, exco-
lendo, sicut alia omnia, augetur. Proinde, quæ
admodum primùm quidem difficiles, ac
tardi sumus in fidibus canendo, organum
pulsando, literas legendo, formando, lingu-
am latinam addiscendo; at usu tam faciles
evadimus, ut quanquam mentem singulari-
ter non applicemus sine reflexione, & hæsi-
tatione promptè atque expeditè legamus,
scribamus, latinè loquamur, &c. Ita princi-
pio difficultas est aliqua; at constanti indu-
stria superata miram confert facultatem &
facilitatem, ut non secus atq; à libro ante o-
culos posito edicere valeam⁹, qui olim in syl-
labis ac literis singulis hæsitavimus. Experi-
mur quã fixæ menti impressa hæreant, quæ
sæpius audimus, legimus, oramus, esto nõ e-
discamus; neq; tamẽ advertimus id non aliũ-
de proficisci, quã à frequẽti repetitione. Hæc
igitur si comendatam sibi habuerit artis huj⁹
affectator, advertet, post 6 mensium spatium
(quod ad artis totius assecutionem perfectã
requirunt periti) quantum futuros in annos
subsidiũ sibi comparaverit. Ne verò initio
mentem obruat, aut confundat multitudine,
post delibatam de locis & imaginibus doctri-
nã (quod duodecim aut quatuordecim die-
rum intervallo commodè fieri potest) vel u-
nam solũm quotidie horam insumendo (pau-
ca sibi primùm loca & imagines præfigat, &
ali-

aliquoties revolvat animo per semi horam, vel horulam, ordine recto, retrogrado, intercallari. Tum interpolito per horas aliquot alio negotio, aut mentis vacatione, studium hoc intermittat. Demum resumpto animo recolat præterita modo jam dicto, novisque additis pluribus, aut paucioribus, mentem similiter exercent, & ubi eam falli animadvertent, firmitus imprimat leviter hærentia. Dum autem novis occupatur, de prioribus non sit sollicitus; metus enim ille distrahit, & perturbat. At neque sic repetitionem instituat, quasi ex mente sua educeret, quæ recolat, sed ita quasi in loco existentia intueretur: unde etiam imagines cum actionibus sic in locis concipiendæ sunt ad vivum, quasi revera inibi essent; atque etiam eo ordine, quo per res, aut voces postea sunt memorandæ: ut deinde, cum usus tulerit aliquid depromendi in congressu, concione, &c. mente in illam domum, cubiculum, parietem, in quem reposuimus, directa, illud resumamus velut depositum repetituri. Ut verò exercitatio cum utilitate sit conjuncta, priusquam principium illius post bene impressos locos sumamus. 1. Deligenda materia in qua profectum capere intendimus v.g. Historica, moralis, sacra, profana, Juridica, Philosphica &c. Rhetor ipsius rhetoricæ præcepta sibi sumere potest, & convenientem ei domum assignare, v.g. palatium, ante cujus limen excubitores quærentes, quis veniat, qua in causa &c. & his

personis attribui possunt, quæ habentur in
 præliminaribus Rhetoricæ, quid Rhetorica?
 quaestio &c. In ratio extrinseco in variis se-
 dibus sedeant personati loci extrinseci, in in-
 teriori conclavi loci intrinseci, qui etiam per
 varias imagines representari poterunt, v. g.
 in primo loco, primi parietis, Pallas circino
 figuram describat, in qua, peripheria diffe-
 rentiam, centrum seu punctum in medio,
 genus indicabit. In secundo loco v. g. Za-
 charias in tabella scribat: Joannes est no-
 men ejus, & ethymologiam referet. Con-
 jugata verò, si ei addam conjugem Eliza-
 beth, & cognatos cum inscriptione: quis
 putas puer iste erit? vel scaturiginem cum
 aliquot rivulis, in quibus voces ab una de-
 rivata in tabellis natent. Genus in alio
 representare potest figulus, limum in rota
 versans sine ulla tamen adhuc forma: spe-
 ciem autem varia vasa jam formata. Si-
 mile duo ova, Castor & Pollux: Dissimile
 ovum & lapis quadratus, Esau & Ja-
 cob. Contraria Æthiops, & Europæus. Pri-
 vantia, puer baculo cæcum ducens. Relata
 Dominus & servus. Negantia duæ mulie-
 res in judicio Salomonis litigantes unius o-
 ti adscribatur *est alterius, non est*. Adjuncta
 regulis cum comitatu personarum, quæ suâ
 imagine tempus, locum, aliasque circum-
 stantias representent. Antecedens & con-
 sequens, anguis caput cauda necessario se-
 quitur, vel trabs bigæ catenis adstricta.
 Comparationem majorum, minorum, & pa-
 rium

rium dabit bilanx diversimodè posita &c. 2. Præfigendum certum tempus, quod inviolabiliter exercitationi impendi possit, alioqui sæpius intermissionem fieri continget. Est autem matutinum aptissimum, quia mens, post quietem vegetior, & validior ad recipiendas & retinendas ideas, utpote nondû aliis præoccupata, & distracta. Quòd si cui, alteram post meridiem horam exercitationi dare libuerit, vacationem mentis ante illam instituat prius, deambulatione, lusu facili, & jucundo; tum, ut præhabitas excutiat animi occupationes, ne postmodum interturbent; tum ut acrior sit mentis acies, veluti cultri post justam acuitionem. Quâ occasione etiam notandum, eos, qui se huic exercitio dedunt, sobrietati addictos esse oportere, neq; perturbationibus iræ &c. laborare; hæ enim animum minùs habilem faciunt ad imagines imprimendas, & conservandas. 3. ipsum tempus utilissimum est dividere v.g. horam in quadrantes quatuor (& ita quidem, ut intervallum duarum vel trium horarum inter primum & secundum, similiter inter tertium & quartum interponatur ad quietem) vel duas horas inter quatuor semihoras, & cuiq; distinctam materiam attribuire v.g. 1. matut. quinque memorabilia exempla. 2. matut. quinq; sententias. 1. pomerid. decem vocabula, quarum aliqua sint non intellecta, 2. Pomeridian. cubiculorum trium vel quatuor constructionem, & meditationem: ita enim interpolatio, & varietas radi-

um

um subleuat neque continuatio intensa vires enervat. Pridiana verò cubiculorum meditatio ad hoc deservit, ut proximâ exercitatione parata illa sint ad novas imagines reponendas. Verùm, tum quoque observandum, ut cuique quadranti, & semi-horâ, horologii pulsus assignetur, quo audito, aliis continuò relictis, id quod tum agendum est, arripiatur, alioqui perturbationem sequi erit necesse.

4. Neque hoc prætereundum, quòd exempla, sive res, sententiæ, & vocabula successivis horis illis intermediis colligenda sint, & annotandas; si enim tum quærere primò velimus; & seligere, tempus exercitationi deputatum imminuetur, aut vacuum elaboretur. Tempore verò exercitii mens non affigenda ad librum, vel chartam, unde materia sumitur; sed ad locum vel parietem, in quem reponitur vel reposita est. Neq; patet sibi singula verba in sententia vel exemplo, imaginibus exprimenda: sed rem bene intellectam in compendium redigat, & præcipuâ efformet, reliqua enim, ferme conjuncta, sequuntur principale.

5. Similiter non negligendum, quòd supra monui, unicuique materiæ suam domum esse accommodandâ, suâ vocabulis, suam sententiis, suam exemplis. Deniq; locorû suis cû differentiis efformatio (sive illi reales sint, sive imaginarii) meditatione quotidianâ, aut quoties per otium licuerit frequetetur; plurimû enim in hoc velut in fundamento

fitum est ; sicut & in imaginum affixione cum actione congrua & concatenato ordine. Repetitio verò fiat ordine recto, retrogrado, & intercalari, prout jam suprâ dictum est, ut promptitudo comparatur. Postquam verò res jam multas, libros, & materias integras complexi sumus hâc arte, repetitio per dies aliquot instituenda est rei universæ. Faciamus igitur aliquem edidicisse hujus artis auxilio tota Biblia, horam diei dominicæ impendat repetitioni Geneseos, non ex libro, sed ex locis meditati obiter percurrens, an omnia debito modo se habeant? an nihil exciderit eorum, quæ ad artem, quâ usus est, spectent? si defectus occurrat, emendandus est, nè proximâ repetitione in eundem relabamur. Feria secunda liber Exodi. Tertia Levitici. 4. Numerorum. 5. Deuteronomii 6. Josue, Judicum, Ruth, Sabbatho quatuor libri Regum. Alterâ Dominicâ Paralipomenon, Esdræ, Tobia, Judith, Esther, Feriâ 2. Psalmi &c. Et ita 14. aut viginti diebus tota fuerint Biblia repetita. Post menses tres, quatuor, aut sex, ab initio iteranda est ordine quodam, à principio ad finem redeundo. Quod ubi bis, terve factum fuerit, forsan non opus erit continuare diutiùs, vel saltem secundo, tertio, aut quarto anno, præsertim cum quædam suâ natura talia sint, ut non facile excidant. v.g. historia Danielis, Judith, Jonæ. Neque mirum cuiquam videatur tam magnæ partis, tam brevi tempore fieri posse repetitionem : nam si oculis corporeis per-

pervolvere, & percurrere possumus tota Biblia imaginibus materialibus expressa; tam cito enim, atque folia vertimus, uno intuitu videmus, quid in iis agatur, si videlicet omnia prius nobis sint cognita, ut debent, quæ per artem locis affiximus: quanto magis mentis oculis, qui agilitate præcellunt corporeos. Quod autem dictum est de Bibliis, idem servare potest in doctoribus sacris, & profanis; in Theologia, Jurisprudencia, Medicina &c. quas in domibus separatis, unam quamque dispositas præsuppono, & in compendium redactas, ita ut præcipua & magis necessaria arti solùm sint accommodata.

§. VII. *Declaratur praxis quoad sententias, leges, orationem, concionem, dictationem simultaneam epistolarum, Philoſophia, Juris &c. studium, ac eandem quoad linguas novas addiscendas.*

Praxis vocum, & rerum seorsim acceptatum satis patet ex dictis; sed & in una sententia seu constructione junctarum ibidem exempla data: nihilominus facilitatis gratia observationes circa integram sententiam adjiciam. Et primò quidem non est opus omnia totius sententiæ verba figuris exprimere; sed præcipua in quibus vis sensûs consistit, sive nomen sit, sive adverbium, sive adjectivum, sive substantivum: reliquorum enim accidentium & adjunctorum

Ratio eas primendi sententias,

facile recordatio excitatur occasione principium. Ad hoc tamen simul attendendum, quantum fieri potest, ut figura per actionem sic exprimatur, ut sensum totius sententiae referat. v. g. poma dat Autumnus; ponam formam autumnii in homine, puero poma distribuente. Nec quae praeterit rursus revocabitur unda: nec quae praeterit hora redire potest. Pro primo versu ponam aquam ex petra erumpentem, pro secundo horologium. Silva feras cepit, volucres agibilis aër: hic ponam vivarium, aut saltum feris repletum, supra quem in aëre volucres volitent. Hic notandum, quoties vox diversitatem aliquam rei importat, imagine exprimendam esse. Praeterea dum synonymae voces concurrunt, nè una sumatur pro altera: ut si hic legas aves, ubi legendum volucres: quare nota, vel signum adjiciendum erit, prout jam monui supra. Quanquam applicatio mentis, & exercitium, praeter opinionem etiam adjuvet. Ut autem vox prima sententiae se offerat, potest & illa figurari. v. g. Nunc duo concordēs animā moriemur in una: ponam duos in mutuo complexu morientes sub *nunc* quae mihi propter affinitatem *nunc*, indicabit. O mihi praeteritos &c. ponam *ovem* &c. si multi versus continui sint, ut initium cuiusque facile se offerat, serviet catenula aliqua verborum efficta, qualem dedi supra in B i m s. Sic enim plurimae sententiae, paucis voculis annotari poterunt. Ut verò reliqua ordine suo sequantur verba actionum ordo supra expositus accuratè ob-

servandus est, ut constet, quid primo loco, quid 2do in imagine legendum sit. Quod porro hic de versibus dicitur. Idem servit pro sententiis sacris & profanis, idemq; pro legibus & canonibus: unde & hic ad principale sensus particulam animadvertendum, & quoties diversitas importatur, alia figura ponenda erit: ut in illo Matth. 7. petite & dabitur vobis &c. primo enim loco ponam unum petentem, alterum dantem: secundo loco quarentem & invenientem drachmam v. g. perditam, tertio, unum ad fores pulsantem, alterum aperientem. De citationibus majoribus librorum & minoribus capitum &c. jam dictum est superius.

leges & canones:

Qui concionem vel orationem ab alio habitam solo auditu excipere memoriâ cupit, primò eum nosse oportet quibus partibus oratio constet aut concio. Deinde locos in cubiculis ita oportet esse meditatam, ut nullâ de iis curâ inter audiendum distrahatur, sed solum intendere possit affigendis in illis imaginibus. Habeat igitur destinatum, & cognitum jam probè primum cubiculi ad hoc electi parietem, pro Exordio seu ingressu concionis, secundum pro Propositione, & Partitione, tertium pro Confirmatione, 4 tum pro Epilogo. Sunt hic qui pro loco hominem capiunt, & capiti Exordium, collo Propositionem, corpori cum brachiis Confirmationis argumenta, pedibus Epilogum imaginibus affigunt. Sed præferenda cubicula ob maiorem capacitatem: potest enim in medio primi parietis affigi Exordium (sicut in medio secundi Proposition, in medio tertii Confir-

Modus excipien- di memo- riâ oratio- nem vel concionē ab alio ha- bitam.

matio &c.) quod si plures habeat partes minores, poterunt ex in quatuor locis circumstantibus locari: qui si adhuc non sufficient (ut contingere amat in confirmatione) quatuor interponemus alios, & erunt octo circumstantes, aut ex unoquoque loco parietem efficiemus, & viginti circumstantes habebimus in uno pariete, ac viginti locos in uno cubiculo, qui ad longissimam orationem vel concionem sufficient. Cicero vult, ut in oratione, quoad locorum ordinem, incipiamus operari ab angulo superiore parietis lineâ rectâ procedentes: hæc enim ratio conformis est modo, quo lineas in chartis legimus; unde illam vocat sororem germanam literaturæ in qq. Acad. Nihil tamen obstat, quò min^o ordinē ascendendi ex inferiore loco in superiorem teneamus. Cognitis igitur orationis aut concionis partibus, locisq; præmeditatis, collectâ mente auscultandum est, & res, quæ dicuntur, imaginibus exprimenda. Neque tamen omnes sed principales omisiss min^{us} principalibus; quæ quia cum prioribus cohærent, facile se offerunt. Si assequi non possumus dicentem, faciendum id, quod solemus, dum dictantem scribendo assequi non valemus, transiliam^o unum aut alterū locum, spatium relinquentes, postea suppleturi, dum petens respirabit, aut notum nobis aliquid, aut iam semel dictum, promet, vel dum nos ipsi repetemus; solet enim hoc ipso occurrere, quod tali, vel tali loco disponi hoc, aut illud non poterit. Quanquam, si ut dixi majores

tantum res effigientur in locis, potest excipiens plura efformare, quam perorans eloqui; celerior enim mens est lingua, illamque prævolat. Et recensentur longæ quandoque historiæ, quæ unicâ egent imaginatione, & quia sæpe notæ sunt, dant spatium prætermis- sa supplendi, aut jam disposita repetendi. Quod si quis argumentationes, tropos insigniores, & figuras annotare quoque voluerit, illum earum imagines jam in promptu habere oportet, ut eas tunc solum suo loco adjiciat. Sic etiam periodorum principalium initia, & transitiones annotare possumus relinquendo duas, tres, aut plures voculas in loco præcedenti. Citationes primum uegligat, usquedum exercitatus sit in prædictis, tum quatuor aut quinque addat, aliâ vice iterum totidem, sicque propredietur, usquedum in illis exercitatione reddatur facilis ad quàm plurimas. Finitâ dictione mox repetitio instituenda, tentandumque privatim, an negotium satis feliciter cedat. Consultum autem est adhuc ante hanc exceptionem, exercitium præmittere, in facili aliqua & brevi concione. v. g. Fabri, aut oratione v. g. Vernulæi, ubi materiam per puncta digestio saltem in margine posita, viam sternet ad difficiliora.

Qui verò concionem, aut orationem ex scripto suo, vel alieno mandare cupit, is bis, terve eam attentè perlegat, partitionem illius quoad partes principales, & minùs principales observet, tum operando imaginibus exprimat, signis etiam adjectis, affectu, troporum

Modus e-
discendi
orationem
vel concionem ex
scribere.

porum, figurarum, transitionum, vocumque initialium in periodo.

Dictandi
simul plu-
res episto-
las,

Qui plures, scribit pluribus, uno eodemque tempore dictare vult epistolas, prameditetur prius materiam, eamque imaginibus per cubiculorum parietes, exprimat recto, retrogrado, & intercalari ordine. Disponens autem materiam per unum, vel plura cubacula, in unoquoque pariete tot faciat loca, quot scribenda sunt, ita ut in primo pariete pro quolibet scribenda, sit prima sententia dictanda, in 2do secunda &c. quò postea respiciens per ordinem parietum, & in illis locorum, cuique suam materiam depromat, ex 1mo pariete cuilibet primam, ex 2do secundam &c. Si alicui minus scribendum esset, relinquatur locus ab imagine vacuus, vel in medio, vel in antepenultimo, aut ultimo loco, hoc ipsum enim indicabit scribam tali numero positum praterendum esse: quod forsitan ille per errorem fieri interpretabitur, miraturus in fine connexionem. Alii tot parietes quidem eligunt quot scribenda sunt, sed in uno totam pro scribenda primo, in secundo secundam pro secundo & sic deinceps. Sed tum virgulis & figuris discrimen faciendum, ut constet, quousque dictandum singulis vicibus, & ubi resumendum postea; verum hoc non parum difficultatis invehit, in faciendis tot reflexionibus, super diversos simul parietes, signa cessationis, & resumptionis. Quare prior modus praeplacet in quo quae dictatione sunt conjungenda, quae dividenda, uno parietis aspectu sese offerunt,

Ratio ex-
cipiendi
multa
paucis,

veluti legeret ex chara ordine jam digesta. Hic adjicere visum est, quo pacto quis legentem, vel loquentem scribendo assequi possit. Primò exquirat dictiones longiores & usitatiores illius materiæ, artis aut scientiæ; ac propriis signa & characteres sibi deligat. Debent autem esse breves & faciles, & qui paucis literis aut figuris scribantur, nè plus temporis in iis formandis, quàm in dictionibus ex integro scribendis impendatur: quales esse possunt literæ Alphabeti Latini, Græci, numeri arithmetici, notæ musicæ, figuræ Geometricæ. Hæc signa & characteres sibi reddat familiares exercitio privato, & paucis multa complecti poterit. Pro reliquis minus frequentibus adhibeat abbreviaciones Philosophis usitatas. Negotia si cui multa conficienda sunt, & expedienda, nè mente elaborantur, notari possunt duobus modis. 1. Si in his locis, ubi eadem agenda sunt, vel aliis tibi notis & obviis, eorum signa & imagines statueris, 2. Si in digitis & articulis primæ cujuslibet literæ depictâ notas posueris.

Negotia
& actiones
multas.

Disputationes.

Hæc ipsâ ratione juvare se possunt syllogisticè disputantes, quæ enim objicienda, aut resolvenda sunt, sic annotari poterunt. v. g. Major in medio primi parietis, & quæ de ea inter disputandum occurrunt retinenda, in quatuor aut octo circumstantibus locis affigentur. Minor in medio secundi parietis, Conclusio in medio tertii: si verò enthymema fuerit, vacabit paries primus, vel secundus, prout majorem vel minorem omittere continget. Si introductio fuerit, prima

pars in medio primi parietis, secunda in medio secundi, tertia in medio tertii, adjecto semper aliquo signo ad memoriam excitandam efficaci: v. g. in dilemante pars una uno altera altero cornu notetur. Sunt qui in capite hominis, contra quem argumentantur, ponunt majorem, minorem in pectore, probationes majoris in dextra, minoris in sinistra, affirmationem, vel negationem, signo hominis annuentis, aut reuuentis exprimunt aut nota absolutionis & condemnationis usitata antiquis, aut calculo albo & nigro. Alii supervacaneum existimant singulas minutias annotare, contenti solius medii termini imagine, quia, ut ait Aristoteles, medium est tota vis, & virtus syllogismi. Scalam igitur Jacob accipiunt, in cuius supremitate thesis seu status questionis, tū in singulis scala gradibus singuli medii termini, & probationes probationum. Ipsius autem Dialecticæ aut Physicæ memoriam sibi comparabit studiosus, si tractatus, Disputationes, & earum ritulos omnes primo calluerit, prout à Magistro sunt traditi ordine & verbis. Secundò si pro numero & ordine materiarum diversarum, numerum & ordinem cubiculorum disposuerit: & si materiæ amplitudo, aut subdivisio exigat, cubacula duplicarit, triplicarit, ex uno v. g. cubiculo tria per interjectos tapetes faciendo, aut uni loco, alios circumstantes addendo. Sicut autem sententiam seu conclusionem in medio parietis statuet, & probationes in locis circumstantibus, ita objectiones in opposito tapete vel pariete

Philosophia.

col.

collocabit, primam in medio, reliquas locis aliis. Similiter Juris studioso faciendum, ut nempe primò titulos, & regulas Juris teneat ita ut quocunque ordine, aut numero indicato, eas edicere valeat. Deinde in domus ad hoc electæ (quam quadratam esse oportebit, ut sunt monasteria, Collegia) primo latere seu tractu constituat librum primum Institutionum, in secundo secundum, in tertio tertium, in quarto quartum. In secunda domo (pluribus enim domibus opus est) primo latere librum primum Digestorum, in secundo, secundum, in tertio tertium &c. Semper in una domo quatuor libros effigiendo, quæ ut sit capax, unumquodq; latus, seu tractus, decem, 15. 20. 25 cubicula habeat. Tertio incipiens à primæ domus primo latere, ponat titulum primum in medio primi parietis, in medio secundi parietis legem primam; in medio tertii primum §. in medio quarti 2. §. Si quid autem circa hæc præterea annotandum, in quatuor, aut octo circumstantias locorum reponat. Sic cubiculo uno absoluto adeat secundum ejusdem lateris seu tractus. & rursum in medio primi parietis ponat §. 3. in medio secundi 4. §. & sic deinceps, dum omnes sint absoluti: actum ingressus tertium in medio primi parietis ponetur lex secunda primi tituli, in medio secundi parietis, primus §. secundæ legis, in medio quarti parietis tertius §. secundæ legis. Sicque progrediendum in cæteris, quibus absolutis, in sequentibus cubiculis similiter titulus

Juris prudentia.

tulus secundus cuna suis legibus & §. §. disponatur. Potest etiam accipi tractus plateæ alicujus, in qua tot concipiantur domus, quot tituli unius libri, & sic in unaquaque domo disponantur leges & §. §. qui sub illo sunt titulo.

Quid Canonista,
Theologo &c.
faciendū.

Quod dictum hic de Jurisprudencia consequenda, idem sibi in usum accommodare potest Canonista, Theologus, casuum, & controversiarum (quæ tamen majorem affinitatem habent cum Philosophia ob methodum qua traduntur) studiosus. Item advocatus, qui tamen tractus platearum aut cubiculorum accipere debet. Qui habeant è diametro alium tractum oppositum, uti esse solent in civitatibus, & Monasteriis, ut dum in uno cubiculo aut domo, causæ unius negotium constituit, in opposita domo, vel cubiculo statuat. Adversarii actionem, argumenta & processum. Hunc quoque modum usurpare potest controversiarum alumnus. Concionator autem sibi tot deligat cubicula, aut domos, quot Evangelia sunt Dominicæ, & Festorum per annum, & in iis annotet, quæ voluerit.

Praxis linguarum novarum addiscendi.

Superest, ut de praxi, rationeq; linguas novas addiscendi adjiciam aliquid. 1. Statuat sibi domum, in qua tot sunt cubicula, quot literæ Alphabeti linguæ illius, quam jam tenet. In primo cubiculo statuat voces linguæ sibi notæ, quæ incipiunt ab A. in secundo, quæ à B. & sic consequenter. Tum singulis diebus operando ponat è regione ad vocem

vocem linguæ notæ, significationem ignotæ, quam quidem facile adnotabit, si quæ de vocabulis ignotis dicta sunt suprâ, calluerit, & aliam domum eligat capacem in qua disponat Regulas cum exceptionibus, quæ lectionem, scripturam, & pronunciationem, concernunt. Habeat igitur cubiculum primum pro lectione, in quo Regulae, quæ ad eam pertinent, annotentur; exceptiones autem in opposito pariete, vel super Regulas in fornice aut tabulato. Alterum pro scriptura, si opus est, similiter disponat. Constructio cum declinationes, conjugationes, Genera & casuum varietatem habet, plura cubacula sibi vendicat: in quorum uno sint, quæ de generibus nominum observanda docet Grammatica: In secundo, quæ de declinatione nominum. In tertio, quæ de conjugatione verborum, præteritis & supinis. In quarto quæ regimen nominum & verborum quoad casus & modos pertinent. In quibus ipsis, si optis sit & cubacula multiplicari poterunt, & loci, modo superius exposito. Quando verò opus sit, attendenda divisio & partitio authoris, è quo linguam discimus, qualis in Latina. Emman, Alvarus in Græca Jacobus Gretserus, Clenardus: in Hebræa P. Majer, in aliis alii. Appromittit autem Lamb. Schenkelius l. i. c. 3. n. 33. quod si quis velit in hoc totus esse, quamcunque trium mensium spatio comprehendi posse, sic ut promptè loqui, intelligere, epistolas scribere

ex illa in paternam transferre possit, licet quandoque in loquendi, scribendiq; usu offendat. Requirit tamen hominem, scribendi, legendique peritum, in arte memoriæ jam facilem, adultum, non puerum, præterea mediocri ingenio, desiderio autem & animo ad laborem præditum.

Atque hæc, quæ de arte memorandi hætenus dicta sunt, apud diversos sparsim, & involutè legi possunt: qui omnes post perceptionem perceptorum uno ore, nil nisi experientiam, exercitationemque inclaimant, & aureos in hac memoriæ fodina montes pollicentur. Nec est, quod quis gravissima obtendar negotia, quo minus ejus usum sibi comparare valeat: est enim ars ejusmodi, quæ in ipsam negotiorum partem advocari, applicarique potest, & sublevare pondus cum distractione, & fructu in labores secuturos dimanaturo.

✱ ✱ ✱ ✱ ✱

✱ ✱ ✱ ✱

✱ ✱ ✱

✱ ✱

✱

HIERONYMI

MARAFIOTI

Methodus memorandi in
digitis.

Facilem hic Author, & sensatam, utpote oculis corporeis præsentem, se asserit invenisse modum memorandi, in quaterna, utriusque manûs facie: angustum illum quidem, ut apparet; at tam capacem, ut non tantum materialia entia, ut ipse loquitur, & nomina aliquid significantia, sed & dictiones significationis expertes, imò syllabæ literæ, notæ musicales, puncta, commata, & quidquid humana lingua explicare potest, signari queat. Principio difficilem esse ait, quoad apprehensionem; at cum quis cœperit in eo se exercere assiduè, haud tantum videbitur facilis, sed & delectabilis.

Statuit itaque pro loco universalis quatuor facies in ambabus manibus: loca verò particularia vult esse ventriculos digitorum & volarum in eisdem manuum faciebus interioribus, exterioribusque consistentes, qui numerum nonaginta duorum non excedunt. Quòd si plures conceptus, aut verba sint annotanda in una v. g. concione, quàm nonaginta, multiplicat loca, per varia signa inferi-

De locis

runt

Ordine &
conditio-
ne loco-
rum.

De figue-
ris in ha-
arc.

rius declaranda, ita ut in infinitum valeant
produci. Initium autem locorum quoad
ordinem, sumi vult à primo ventriculo pol-
licis sinistrae manus, non dexteræ, eò quòd
expertus sit meliorem. Distantiam loco-
rum non curat, sed discrimen & differen-
tiam, quam etiam linea carbone ducta fa-
cere potest; hic autem faciunt lineæ junctura-
rum in manibus.

Pro imaginibus figuras certas accipit,
quæ ad numerum alphabeti, sunt viginti
tres, & tribus, ac viginti locantur in locis, in
unaquaque ambatum manuum facie. Dif-
ferunt inter se *figuratione*, *situ*, & *ordine*,
quorum nomina juxta proprietatem figu-
rationis hæc sunt. Figura prima dimidio
orbe cava, luna vocatur; secunda circulus;
tertia triangulus, quarta annulus, quinta
circulus cornutus, eò quòd duo cornua in
una parte habeat. Sexta quadrangulus, sep-
tima semicirculus, octava Π Græcum, nona
arcus, decima figura ovalis, undecima basis
Jonica, duodecima vallis plana, decima
tertia forma vasis, decima quarta litera G.
majuscula. 15. litera D. majuscula. 16. cir-
culus incisus. 17. Scutum regale, 18. litera
P. majuscula. 19. circulus super basim. 20.
Pyramis obtusa. 21. Ypsilon. 22. anguis.
23. Q. litera majuscula. His autem no-
minibus auctori placuit appellare figuras,
ut sic valeant per propria nomina discer-
ni. Discernuntur verò etiam ab in-
vicem

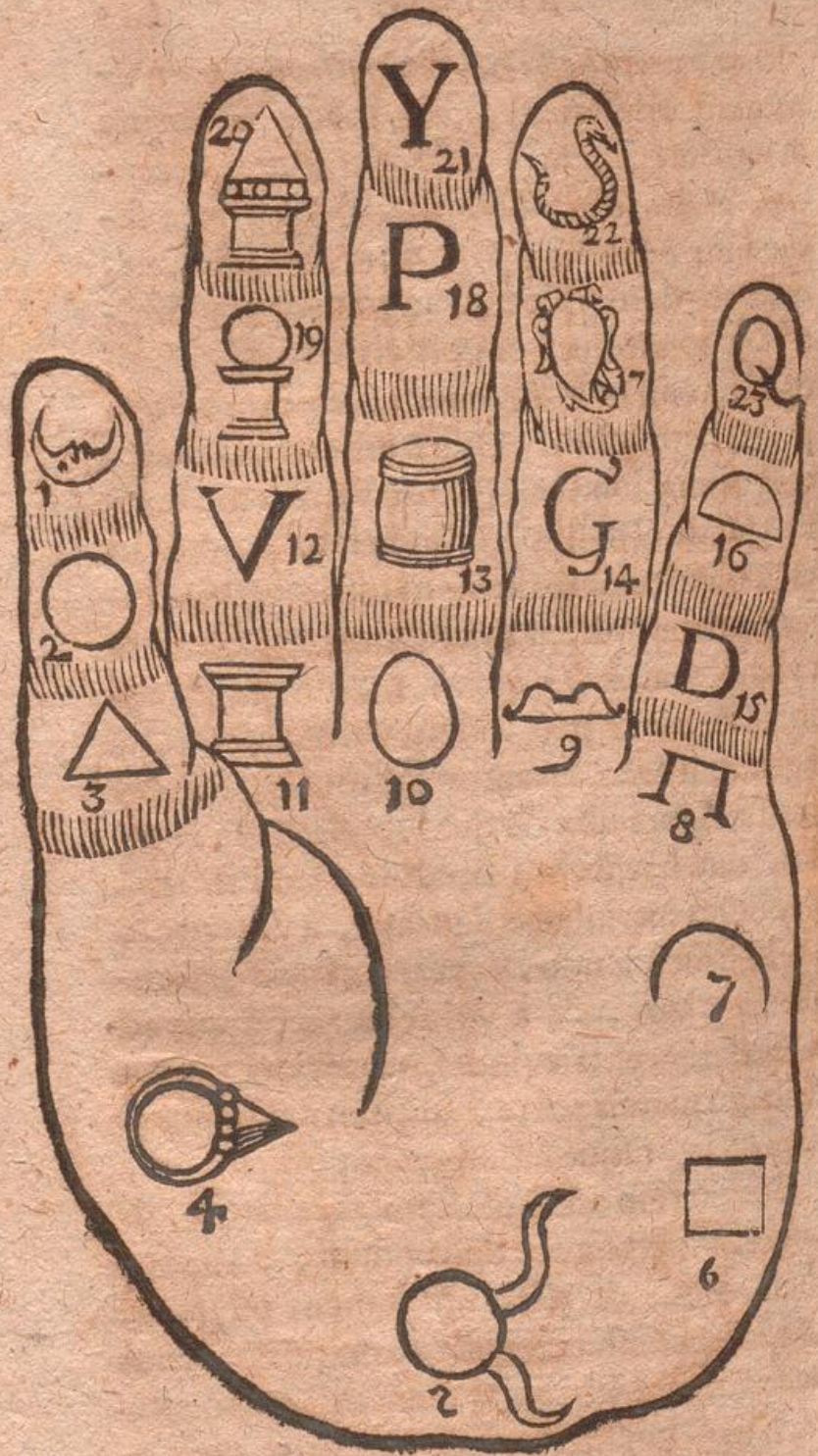
vicem, propria speciei diversitate. nam unaquaqueque differt ab altera specie & forma ut intuenti patibit. Sunt & alia differentia, altera secundum *situm*, & altera secundum *ordinem*, *situ* quidem differunt, quia quaedam ipsorum in ventriculis digitorum ponuntur, & posticis eorum, quaedam verò in volis manuum, earumque oppositis regionibus. Differunt etiam *ordine*, quia prima luna ponitur in ventriculo pollicis sinistrae manus, secunda luna ponitur in ungue auriculari sinistrae manus, tertia luna in ungue pollicis manus dexteræ, & quarta luna locatur in ejusdem manus ventriculo auricularis: post lunam verò cæterarum figurarum ordo servatur dissimilis, ita tamen ut figura quævis quatuor occupet locellos, cum hac dissimilitudine, tu si in manu sinistra intrinsecus figurata, à ventriculo pollicis incipiendo, figurarum ordo descendit ad volam, & à vola elevatur usque ad auricularis ventriculum, interiori tamen ejusdem manus parte, initium fit ab ungue annulari, usque ad unguem pollicis.

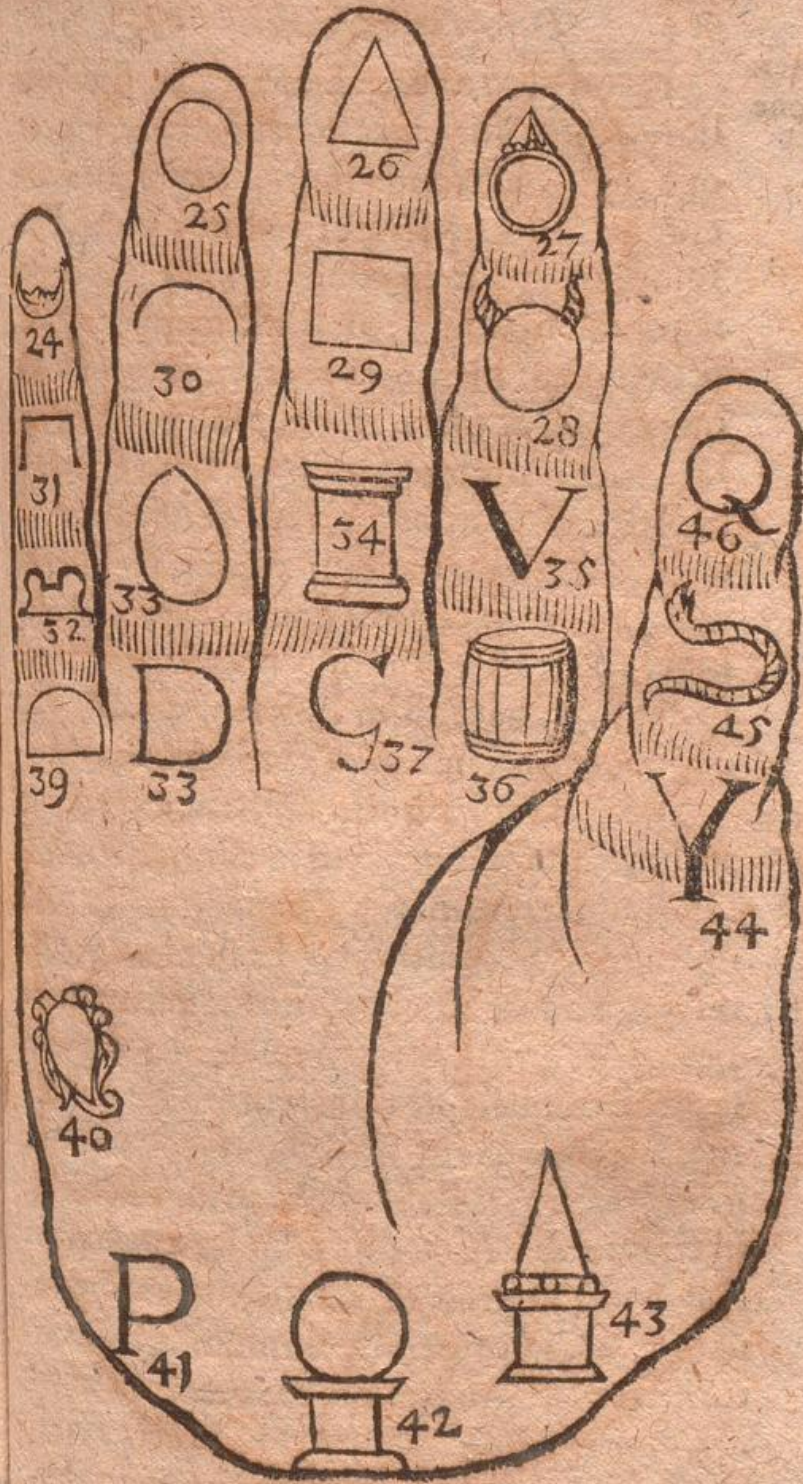
De ordine
figurarum.

Cum autem ad dexteram accesseris, ab ungue pollicis figuræ descendunt, ad oppositum volæ, & assensum habent usque ad unguem annularis ejusdem manus. Cum autem in interiori facie ejusdem manus intraveris, lunam locabis in ventriculo auricularis, & eodem, quo processisti ordine, in exteriori facie sinistrae manus, procedes in interiori dexteræ. Hac omnia adfecta figuræ apertissime indicabunt.

Q. 9

Quod

De Exer-
citatione.

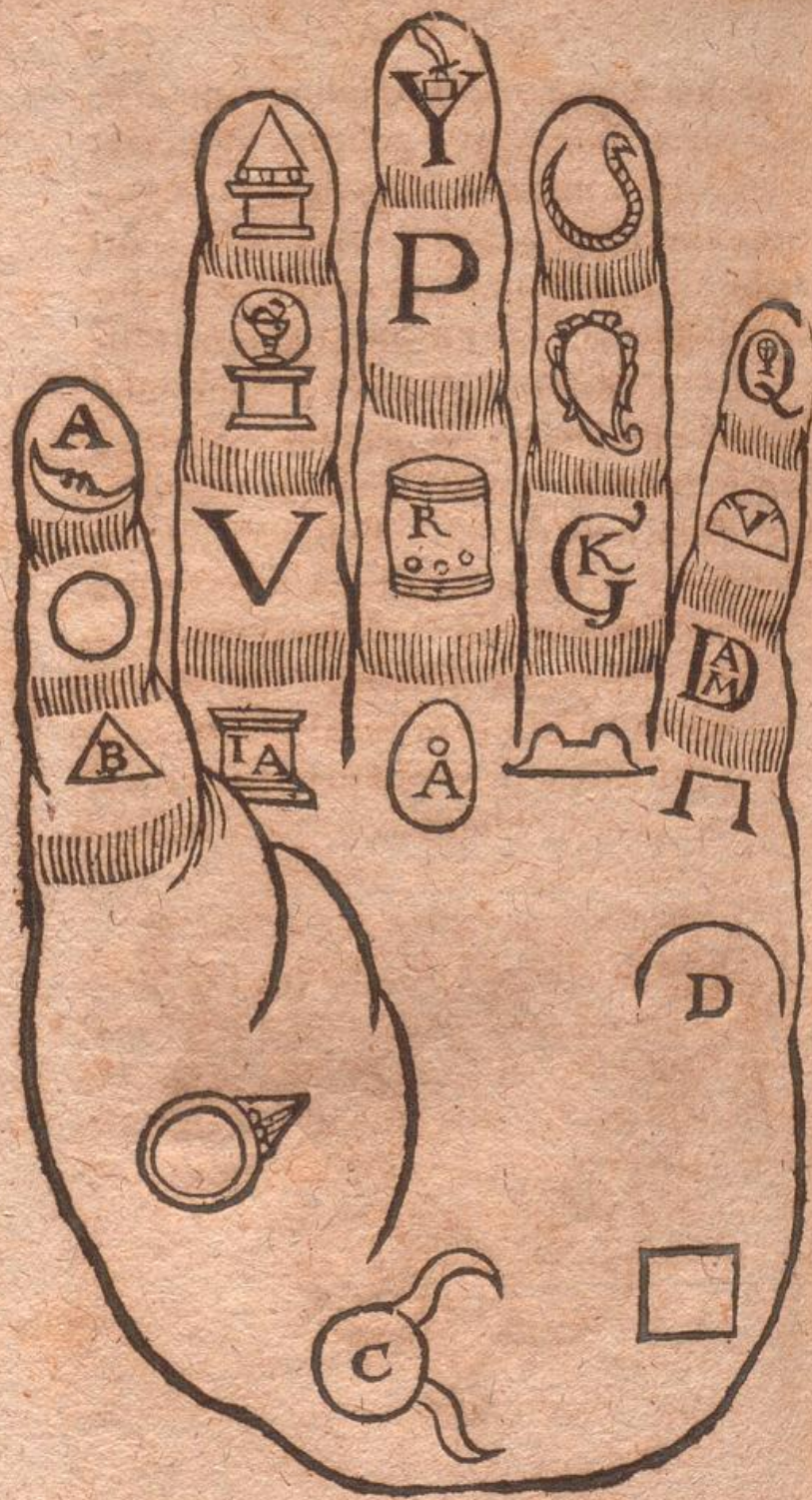
Quod verò exercitium attinet, sicut in aliorum arte imagines quotidie, terq; quaterque mente lustrandæ sunt (ex frequentatis enim actibus generatur habitus juxta Philosophos) ita faciendum in figuris, quæ ponuntur in manibus : quotidie nempe septies, octiesq; sunt memoriâ percurrendæ, quin & quindecies & ultra, tum recto tum intercalari, tum retrogrado ordine : in hujusmodi namq; exercitatione totum fundamentum consistit ; schema autem appositum sinistræ interioris & exterioris duntaxat faciem exhibet ; sed eodem modo procedendum est in dextera, hac solum differentiâ, quod ab ungue pollicis in ea sit exordiendum.

De literis
in hac ar-
te effigien-
dis.

Suppositis præmissis figuris non utitur hic author imaginibus. Sed in figuris datis notas & signa rerum significandarum & memorandarum constituit. Et quidem pro literis Alphabeti, licet admittat instrumenta literarum similitudinem referentia, qualia supra dedimus, ipse tamen mavult uti ipsismet literis, quas in dictis figuris collocat : v. g. expressurus syllabam Ba. in luna ponit B. in circulo A. licque duæ figuræ unam dant syllabam, & tres, vel quatuor unam dictionem. Quia tamen sic nimium distrahuntur literæ, & figurarum locos occupant multos, compendium facturis pro literis syllabas judicat ponendas, sed ita, ut litera unica posita syllabam referat, quam indicari vult per virgulam literæ simplici insitam : v. g. po^a

g. ponitur A incisum, hoc ipsum, quod sine incisione simpliciter positum significaret literā A. cum incisione virgulæ potest significare *ab* vel *ad* pro arbitrio operantis. An autem hic & nunc denotet *ab* vel *ad* id docet colligendum esse ex constructione reliquorum: artificem enim nosse oportet quid sermonis proprietas, & regulæ exigant; sufficit illi reminiscendi ansam dedisse, quod incipiat ab A. Et hunc modum pariter servire, ait, articulis, adverbis, conjunctionibus &c. Atque præpositionibus. Horum effigiationem in literis & simpliciter & incisum positis exhibet schema appositum.

Se
fy
P
cū
ac
fe
ru
ea
na
po
te
n
i
A
n
fa
i

t
i
P
c
n
P
y
l
a
l

Sed oboriri potest difficultas, dum singulæ syllabæ, aut dictiones, ab eaden litera incipiunt, quâ ratione scri possit, quid indicent, cum æqualiter sint incisæ: v. g. ab Antonio accipi aurum. Respondet ille discrimen fieri posse. 1. per dissimilitudinem literarum. 2. per dissimilitudinem figurarum; eadem enim litera cum in diversa figura ponatur, potest esse index aliud hic importari per illam, quàm alibi. Dissimilitudo autem fieri literarum potest per adjectionem notæ vel literæ in principio, aut fine v. g. A. incisum designabit Antonio, Ai. accipi, Am aurum. Sufficit enim, ut aliquam dictionis spec. e referat nota, reliqua insinuet; nam sapienti pauca. Hujus exemplum habetur in præcedenti schemate, à figura 9.

Dictiones
similiter
incipiens
tes per di-
versitatē
figuræ
aut lite-
rarum
adjectas
rum dis-
cernuntur

Aliquando literæ initiali, adjicitur similitudo vocis, vel rei, quam literæ sequentes important. Sic, ut vox hæc risus indicetur, ponitur litera R. & grana aliquot orizæ, quæ Italis granum risum dicitur: ut cachinnus, ponitur K. hæc enim cum rarior sit, apta est excitare memoriam cachinni, quæ vox à c. & a incipit. Ut balatus, ponitur B. & à dextera illius sinistraque ala, quasi B. alatus. Sic ululatus ponitur U. cum duabus supernè alis. Horum exempla videre potes in præcedenti schemate à figura 14.

Item dex-
res quarū
gerunt si-
militudi-
nem.

Personæ in hac memorandi methodo expri-

Q 9 4

mun-

Personæ
per sua
insignia

muntur per sua ingenia in figuris posita, v. g. Roma indicabitur per literas S. P. Q. R. in figura descriptis. Quod si personæ insigni non habeant, aut nobis ignota sint, faciendæ sunt ex rebus gestis, quæ cuique peculiare sunt. Sic cum S. Antonius M. laborantes sacro igne protegat, ejus insigne sit flamma ignis. S. Francisci Seraphici sint quinque stigmata. S. Joannis Evangelistæ calix cum serpente. Vide præcedens schema à figura 17. Sic Abrahamum Victorem quinque regum & Melchisedech munera offerentem donaturus, pro victoria pone ramum palmæ, pro munere Melchisedech mitram Pontificiam. Pro Isaaci autem immolatione aram, supra quam gladius, pro nomine Ptolomæi Sphæram. Plura cujusque ingenio permittit author, quod exercitatione acutiùs & promptiùs reddetur. Data exempla videri possunt in præcedenti schemate incipiendo à figura 20. Quod res materiæ experies attinet, exprimendæ sunt per similitudines diminutas, & subtiles v. g. Deus per lucem; Deus enim lux est Joanne teste. Verùm Deus Pater indicandus erit, per radium lucis in superiori parte figuræ; filius per radium in inferiori parte figuræ: Si verò tres radii erunt in figura, tertia Spiritus S. persona significabitur. At pro SSS. Trinitate pone triangulum in figura, pro Angelo, angulum propter vocis affinitatem,

cui

cui angulo si subjeceris primam ex nomine alicujus literam, ipsum nomen indicabis. Si plures exprimendi sint Angeli, plures anguli ponantur lineis subtilibus ducti. Dæmones autem per puncta nigra notari poterunt. Horum exempla dabit schema sequens à prima pollicis figura incipiendo usque ad septimam, in qua anima per nexum significatur, ut quæ nexum petit cum corpore.

Numeri sic exprimuntur: 1. per columnam. 2. per serpentem. 3. per triangulum. 4. per quadrangulum. 5. per pentangulum. 6. per hexangulum. 7. per rosam Geometricam. 8. per corpus cubum. 9. per circulum. 10. per crucem. 100. per dimidium lunæ. 1000. per M. majusculam. Hæc omnia representat sequens schema ab octava figura incipiendo.

I
cum
qu
qu
ego
ribo
tibu
gu
fac
jux
gra
cav
cili
det
nu
qu
in
fo
co
pr
ut
qu

I
&
et
p
m
ro

Multiplicari possunt loci in infinitum secundum diversitatem colorum & signorum. quibus manus signantur & ornantur: quod quomodo fieri debeat, ex me accipe. Accepi ego, inquit ille, aliquando librum, quem pluribus decoravi manibus, & figuris ostendentibus facies ambarum manuum, in quibus figuras semper easdem posui; manuum autem facies quatuor pro prima vice albæ erant, juxta naturam paginæ. pro secunda vice nigra, pro tertia rubra, & sic semper diversificavi colores in libro, ut per sensum fieret facilis apprehensio in intellectu. Cum autem defecerunt colores supra quatuor facies manuum, descripsi aliqua signa: scilicet in primis quatuor faciebus coronam, in secundis liliū, in tertiis avem, & sic variando signa, facta fuit variatio manuum, & multiplicatio locorum. Multa quidem & alia essent dicenda pro artis facilitate, sed ne fiat nimis vulgaris ut etiam eâ cerdones, & setarii utantur, quæ dicta sunt sufficiant, hæc ille.

Ratio locorum multiplicandi.

PARS ULTIMA

Rhetorica.

De Pronuntiatione.

HÆc quidem ultima Eloquentiæ pars, sed non postrema, cui Demost. primas & secundas, & tertias attribuit: quâ instructi puelli sæpe maximam retulere gratiã & plausum, ob concinnam vocis & actionis moderationem. Hac unâ re Hortensius Ciceroni, si non æqualis, certè secundus fuit, cum
ejus